

UDK 27 (497.5 Zagreb) (058)

ISSN 1331-3517

ANNALES SOCIETATIS HISTORICAE
ARCHIEPISCOPATUS ZAGREBIENSIS Nr. XVII.

TKALČIĆ

GODIŠNJAK
DRUŠTVA ZA POVJESNICU
ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

Broj 17

ZAGREB, 2013.

Dr. Ivan **Mirnik**
Mihanovićeve 32
HR-10000 Zagreb

POČASNI DOKTORAT ZAGREBAČKOG SVEUČILIŠTA FRANI BULIĆU

Sažetak

Kao osmi počasni doktor Zagrebačkoga sveučilišta promaknut je 3. prosinca 1921., u prepunoj sveučilišnoj auli, legendarni Frane Bulić, do dana današnjeg najpopularniji hrvatski arheolog. Najprije su u veljači 1921. godine profesori Ferdo Šišić i Gavro Manojlović, prvo usmeno, zatim i pisano predložili profesorskom zboru Mudroslovnoga fakulteta u Zagrebu da Akademikom senatu Sveučilišta S.H.S. predloži spomenutoga kandidata za počasni doktorat. Rektor Vladimir Varičak i senat su taj prijedlog jednoglasno prihvatili. Nakon svih priprema dogovoren je točan dan s Franom Bulićem, a za promicatelja je određen Josip Brunšmid. Autor temelji svoj tekst na omotu, sačuvanom u pismohrani Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, ondašnjem dnevnom tisku, kao i knjižici koju je objelodanio Ivan Bulić, nećak Frane Bulića.

1. Uvod

Tijekom svoje razmjerno kratke povijesti, Zagrebačko sveučilište,¹ osnovano u novome obliku 1874. god., bez obzira na svoj službeni naziv, koji se tijekom vremena mijenjao, podijelilo je do danas priličan broj počasnih doktorata.² Većina počasnih doktora bili su uistinu zaslužni

¹ *Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874-1924. Spomenica Akademikog senata.* Izd. Narodne novine. Zagreb, 1925. — SIROTKOVIĆ, Hodimir. *Zagreb University – the first three hundred years (1669-1969).* Izd. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb, 1987. — PAVIĆ, Željko; VRANJICAN, Stjepko. *Pravni fakultet u Zagrebu, 1776.-1996.* Izd. Pravni fakultet u Zagrebu. Zagreb, 1996.

² SIROTKOVIĆ, H. *Zagreb University*, (1987.). — MILIĆ, Josip; FRANZ-ŠTERN, Ranka. *Počasni doktori Sveučilišta u Zagrebu. Doctores honoris causa Universitatis Zagrabienensis.* U: *Sveučilišni vjesnik. Universitatis Zagrabienensis informationes.* Zagreb, 45./1999., br. 1-2, str. 3-18.

domaći, ali i neki veliki strani učenjaci, no kadkada je taj počasni doktorat dopao politički istaknute osobe, domaće i strane, te je takav čin bio i ostao znakom vremena. Kadkada se moralo pokleknuti pred silom,³ ili je pak to bila nekakva simbolična gesta nacije. Događalo se tako, da se, s promjenom poredka, pojavljivala i izvjesna doza nelagode, ako se moralo sjetiti ovog ili onog od počasnih doktora iz bliže ili daljnje prošlosti.

2. Znamenja Zagrebačkoga sveučilišta

I na znamenjima (insignijama) Zagrebačkoga sveučilišta⁴ činjene su preinake, isto kao i u imenu sveučilišta. Sam vrh žezla mijenjan je više puta. Izvorni vrh sastojao se od stilizirane minijature srednjovjekovne ugarske krune Sv. Stjepana s pendilijima. Godine 1920. ta je kruna odstranjena i na njezino je mjesto postavljena sitna replika krune obitelji Karađorđević. I ta je kruna uklonjena poslije travnja 1941. godine. Ne znamo je li tada na njezino mjesto postavljena idealizirana Zvonimirova kruna ili nije. Današnji vrh čini neinventivni pozlaćeni poluloptasti gumb.

Pozlaćeni, nešto širi i ukrašeniji, rektorski lanac, kao i dekanski lanci, malo uži, također su doživljavali promjene. Na svakom od lanaca visi privjesak sastavljen od dva dijela, od uzla i zvijezde. U zvijezdu, dvostruki malteški križ od tamnocrvenog emajla s bijelim okvirom iznutra, umetnuta je medalja. Izvorni čvor (*nodus*) između lanca i privjeska bila je vrlo precizno izrađena minijatura plosnata kruna Sv. Stjepana u reljefu, s ušicom s gornje strane i s četiri privjeska od lančića (*pendilia*) s donje strane. U zvijezdi se prvotno nalazila srebrna pozlaćena medalja promjera 33 mm, s lovorom ovjenčanim poprsjem Franje Josipa I. Habsburško-Lotarinškoga okrenutim nadesno, a nadpis je glasio FRANC. JOS. I. IMPERATOR ET REX. Čini se da je autor lica bio poznati bečki medaljer

³ HODAK, S.; ŠOBAN, I. *Akademik Ivan Supek kao rektor dodijelio je najviše počasnih doktorata Sveučilišta u Zagrebu, a među prvima Josipu Brozu. Uvrijeđeni Tito zamalo je otišao s dodjele počasnog doktorata*. U: *Večernji list*, Zagreb, 19.IX.1999.

⁴ *Sveučilište Kraljevine*, (1925.). — BAZALA, Vladimir. *O sveučilišnim insignijama*. U: *Alma Mater Croatica*, Zagreb, 1./1937., br. 2, str. 38-41. — MIRNIK, Ivan. *The insignia of the Zagreb University*. U: *The Medal*. London, 1999., br. 35, str. 44-55. — MIRNIK, Ivan. *Insignije Sveučilišta u Zagrebu*. U: *Sveučilišni vjesnik. Universitatis Zagrabensis informationes*. Zagreb, 45/1999., br. 3-4, str. 97-134. — MIRNIK, Ivan. *Zbirka medalja Berislava Kopača. The Berislav Kopač Medal Collection*. Izd. Arheološki muzej u Zagrebu. Zagreb, 2005., str. 37, br.3. — MIRNIK, Ivan. *Insignije Sveučilišta u Zagrebu*. U: KNEŽEVIĆ, Snješka (ur.). *Zgrada Sveučilišta u Zagrebu. Postojanost i mijene*. Izd. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb, 2010., str. 326-344.

Josef Tautenhayn. Na rektorskom lancu nadpis na naličju medalje glasio je: MVNIFICENTIA AVGVSTI / RECTORI / ZAGRABIENSIS / MDCCCLXXVII. Sačuvane su samo slike naličja medalja na dekanskim lancima. Na lancu dekana Bogoslovnog fakulteta nadpis u četiri redka bio je sljedeći: MVNIFICENTIA AVGVSTI - gore, FACVLTATI / THEOLOGICAE - na sredini polja, MDCCCLXXVII - dolje. Na medalji Pravnoga fakulteta pisalo je u pet redaka: MVNIFICENTIA AVGVSTI / FACVLTATI / IVRE / CONSVLTORVM / MDCCCLXXVII, a na onoj Filozofskog fakulteta, također u četiri redka: MVNIFICENTIA AVGVSTI / FACVLTATI / PHILOSOPHORVM / MDCCCLXXVII.

Nakon kraja 1918. god. valjalo je promijeniti opisane medalje, premda ih je platio i darovao kralj Franjo Josip I. Habsburško-Lotarinški iz vlastite blagajne, i zamijeniti ih drugačijima, koje bi odgovarale novoj eri. Tako je 1920. god. Ivo Kerdić dobio naručbu za novu medalju i čvor. Na licu medalje postavljeno je poprsje biskupa Josipa Jurja Štrosmajera, okrenuto nalijevo i uokvireno u nadpis: Dr. JOSEPHUS · GEORGIUS · STROSSMAYER · (lipov listić). Nadpis se nastavlja i na naličju: FUNDATOR · UNIVERSITATIS · ZAGREBIENSIS · [tako!]. U polju naličja Kerdić je modelirao grb nove države, Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Godine 1941., ubrzo nakon osnutka Nezavisne Države Hrvatske, grb nestale države na naličju Kerdićeve medalje odbrušen je, ali je nadpis ostao na svome mjestu. U prazno polje umetnut je tadašnji državni grb u zlatu i emajlu. Samo je rektorski lanac očuvan u toj trećoj verziji, zato što ga je Stjepan Horvat, posljednji rektor iz ratnoga razdoblja, spasivši se na vrijeme, pohranio u Hrvatskom zavodu Sv. Jeronima u Rimu, gdje se čuvao sve do 1991. god., kad je vraćen Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu. Naravno, na svim je dekanskim lancima nakon svibnja 1945. godine uklonjen grb Nezavisne Države Hrvatske na naličju. Sada polje naličja ima nelijepu neravnu iskucanu praznu površinu. U vrijeme svečanog promaknuća Frane Bulića u počasnoga doktora izgled znamenja bio je u svojoj drugoj inačici.

3. Počasni doktorati nadvojvode Eugena Habsburško-Lotarinškoga i Svetozara pl. Boroevića od Bojne

Samo se sjetimo, u svijetu jedinstvenih, doktorskih počasnih promaknuća, obavljenih na Sočanskoj bojišnici dana 30. siječnja i 1. veljače 1916. god., gdje su dvojica istaknutih vojskovođa, nadvojvoda Eugen Habsburško-Lotarinški (*Židlochovice/Gross-Seelowitz, Moravska, 21.V.1863. †Meran,

30.XII.1954) i general pješništva Svetozar pl. Borojević od Bojne (*Umetić, 13.XII.1856. †Celovec/Klagenfurt, 23.V.1920) – obojica su kasnije postali i bojnim maršalima - promaknuti u doktore prava i državištva⁵ *radi pobjeda nad neprijateljem i napose radi zaštite očinske grude, prava i kulturnog napretka Hrvata*. Tom prigodom je, prvi i zadnji put u povijesti sveučilišta, delegacija (Hrvatskoga) Kraljevskog sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu, kako se tada zvalo, u sastavu: *rector magnificus* Fran Barac (*Šemovec/Virje, 27.VII.1872. †Zagreb, 29.IX.1940.), profesor Bogoslovnoga fakulteta; Milorad Stražnicki (*Križevci, 19.IX.1879. †1958.), dekan Pravnoga fakulteta; promicatelj Josip Šilović (*Praputnjak, 8.IX.1858. †Zagreb, 9.V.1939.); hrvatski kipar Robert Frangeš-Mihanović (*Srijemska Mitrovia, 2.X.1872. †Zagreb, 12.I.1940.), te podvornik Andrija Kišur, promaknuće obavila izvan sveučilišne aule, pa čak i Zagreba. Osim što su rektor i dekan sa sobom ponijeli ceremonijalne sveučilišne lance, podvornik je za tu prigodu obukao svečanu odoru i držao veliko sveučilišno žezlo.

Doktorska promaknuća uvijek su se održavala u sveučilišnoj auli, koja se nekada nalazila na II. katu zgrade Rektorata, a poslije, pa tako je i danas, u prizemlju, s lijeve strane. Nekada se u toj staroj auli nalazio i baldahin, pod kojim je kralj Franjo Josip I. Habsburško-Lotarinški prigodom svojeg posljednjega posjeta Zagrebu 1895. godine primio poklonstvo Hrvatskoga sveučilišta. Godine 1917. postavljeni su lijevo i desno od toga podija s baldahinom Frangešovi reljefi s poprsjima obojice počasnih doktora iz 1916. godine, no ona su uklonjena 1919. godine.⁶ Borojevićev reljef mogao se prvi put nakon toga vidjeti u okviru izložbe posvećene Prvom svjetskom ratu u Hrvatskom povjesnome muzeju 2006. godine. Od 1918. godine, pa sve do

⁵ Usp.: SCHNEIDER, Artur. *Doktorske diplome nadvojvode Eugena i Svet. pl. Borojevića*. U: *Savremenik*, Zagreb, 11./1916., br. 3-4, str. 134-135. — MIRNIK, Ivan. *Field-Marshal Baron Svetozar Borojević von Bojna on medals*. U: *The Medal*. London, 2009., br. 54, str. 39-44. — MIRNIK, Ivan. *Feldmaršal Svetozar Barun Borojević od Bojne na medaljama*. U: *Peristil*, 52./2009., str. 61-74. — MIRNIK, Ivan. *Feldmaršal Svetozar barun Borojević od Bojne na medaljama*. U: MANIN, Marino (ur.). *Feldmaršal Svetozar barun Borojević od Bojne (1956.-1920.)*. Zbornik radova. Izd.: Hrvatski institut za povijest. Zagreb, 2011., str. 161-178. — MIRNIK, Ivan. *Dvostruki počasni doktorat Zagrebačkoga sveučilišta 1916. godine*. Niz: *Radovi*, knj. 26. Izd. Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić". Zagreb, 2012.

⁶ MARKOVIĆ, Zdenka. *Frangeš Mihanović. Biografija kao kulturno-historijska slika jedne epohe hrvatske likovne umjetnosti*. Izd. Izdavački zavod JAZU. Zagreb, 1954., str. 217, 276. — MIRNIK, I. *Dvostruki počasni doktorat*, (2012.), str. 36-37.

1990. godine taj dvostruki počasni doktorat nije se spominjao. Tako se npr. u “Spomenici akademičkog senata” iz 1925. godine popisuju svi počasni doktori Sveučilišta, ali ni nadvojvode, a ni generala tu nema:

*Naše sveučilište zabilježilo je i osam promocija⁷ zaslužnih muževa kao počasnih doktora. Od njih spominjemo: Prvi počasni doktor na filozofskom fakultetu proklamiran je **Tade Smičiklas**, redovni sveučilišni profesor i predsjednik Jugoslavenske akademije (31. prosinca 1913.), kanonik **Matija Stepinac** promoviran je kao prvi počasni doktor na teološkom fakultetu (11. travnja 1918.), a **Milan Rojc**, podban i povjerenik zemaljske vlade, kao prvi doktor na medicinskom fakultetu (15. veljače 1920.). Na filozofskom fakultetu promovirani su još: **Watson Seton**, profesor na Kings-College u Londonu (24. svibnja 1920.), **Tomo G. Masaryk**, predsjednik Čehoslovačke Republike (17. siječnja 1921.) i **Frano Bulić** monsignor, ravnatelj državnog arheološkog muzeja u Splitu (3. prosinca 1921.).⁸*

4. Počasni doktori Sveučilišta u Zagrebu

Ponovimo spomenute počasne doktore,⁹ a dodajmo i one, koji su tu počast primili do danas – neki od njih primili su počasni doktorat na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, koji dugi niz godina nije činio dio Sveučilišta:

1. Tadija SMIČIKLAS, 1913.
2. Eugen HABSBURŠKO-LOTARINŠKI, 1916.
3. Svetozar BOROVIĆ, 1916.
4. Matija STEPINAC, 1918.
5. R. W. SEATON WATSON, 1920.
6. Milan ROJC, 1920.
7. Tomáš G. MASARYK, 1921.
8. Frano BULIĆ, 1921.
9. Vladimir MAŽURANIĆ, 1925.
10. Nikola TESLA, 1926.
11. Antun AKŠAMOVIĆ, 1926.
12. Dragutin GORJANOVIĆ KRAMBERGER, 1927.
13. Slobodan JOVANOVIĆ, 1927.
14. Đuro ARNOLD, 1930. (zlatni doktorat)
15. Milan JOVANOVIĆ BATUT, 1931.

⁷ Navodi se samo šest imena, od spomenutih osam!

⁸ *Sveučilište Kraljevine*, (1925.), str. 275.

⁹ MILIĆ, J.; FRANZ-ŠTERN, R. *Počasni doktori*, (1999.).

16. Slavko ZIMMERMAN, 1934.
17. Nikola JAGIĆ, 1936.
18. Lavoslav RUŽIČKA, 1940.
19. Vladimir NAZOR, 1946.
20. Vladimir PRELOG, 1952.
21. Stjepan P. TIMOŠENKO, 1956.
22. Niels Henrik David BOHR, 1958.
23. Robert ROBINSON, 1960.
24. Mislav DEMEREC, 1960.
25. Alfons KAUDERS, 1960.
26. Božo MILANOVIĆ, 1962.
27. Pavao BUTORAC, 1964.
28. Sarvepalli RADHAKRISHNAN , 1965.
29. Julije BUDISAVLJEVIĆ, 1968.
30. Fran KOGOJ, 1968.
31. Josip BROZ, samozvani Tito, 1969.
32. Lev ANDREJEVIĆ ARCIMOVIĆ, 1969.
33. Ernest BLOCH, 1969.
34. David CUTHBERTSON, 1969.
35. Giacomo DEVOTO, 1969.
36. Werner Karl HEISENBERG, 1969.
37. Dorothy CROWFOOT HODGKIN, 1969.
38. Roman JACOBSON, 1969.
39. György LUKÁCS, 1969.
40. Nikolaus PEVSNER, 1969.
41. André VAILLANT, 1969.
42. Franjo KUHARIĆ, 1970.
43. Franz KÖNIG, 1970.
44. Karlo BALIĆ, 1970.
45. Vilim KEILBACH, 1970.
46. Ivan OSTOJIĆ, 1970.
47. Mijo ŠKVORC, 1970.
48. Antun ZANINOVIĆ, 1970.
49. Đorđe MANO-ZISI, 1970.
50. Anton SLODNJAK, 1970.
51. Vjekoslav ŠTEFANIĆ, 1970.
52. Fran BOŠNJAKOVIĆ, 1970.
53. Stanko ŠILOVIĆ, 1970.
54. Anton DOLENC, 1970.

55. Josip LONČAR, 1970.
56. Željko KOVAČEVIĆ, 1970.
57. Vinko MANDEKIĆ, 1970.
58. Albert OGRIZEK, 1970.
59. Alois TAVČAR, 1970.
60. Charles Herbert BEST, 1976.
61. Karol BORSUK, 1976.
62. Heinz ELLENBERG, 1976.
63. Henri LEFEBVRE, 1976.
64. Vladimir BAKARIĆ, 1977.
65. Jean-Marie PÉRES, 1978.
66. Helmut WOLF, 1981.
67. Jakov BLAŽEVIĆ, 1981.
68. Branko FUČIĆ, 1985.
69. Jean DAUSSET, 1985.
70. Victor PAPANEK, 1985.
71. Ermin TEPLY, 1987.
72. Primo NEBIOLO, 1987.
73. Cornelis C. A. VOSKUIL, 1987.
74. Stefan LÁSZLÓ, 1987.
75. Marija A. PANTELIĆ, 1988.
76. Rudolf Karl ZAHN, 1988.
77. Linus PAULING, 1988.
78. Ćiril KOS, 1989.
79. Živan BEZIĆ, 1989.
80. Herman Northrop FRYE, 1990.
81. Alois MOCK, 1993.
82. Johann G. REISSMÜLLER, 1995.
83. Paško RAKIĆ, 1997.
84. Süleyman DEMIREL, 1997.
85. Egon MATIJEVIĆ, 1998.
86. William J. PERRY, 1998.
87. Margaret THATCHER, 1998.
88. Kathleen VAUGHAN WILKES, 2001.
89. Robert BADINTER, 2003.
90. Jacques FRIEDEL, 2008.
91. Albert FERT, 2008.
92. Branko LUSTIG, 2009.
93. Zdenko REGEL, 2010.

94. Mladen VRANIĆ, 2011.

95. Josip BOZANIĆ, 2012.

96. Mirjan DAMAŠKA, 2012.

Svj. 1. Svečana dvorana Zagrebačkoga sveučilišta (1895.)

5. Redovita doktorska promaknuća

Obična doktorska promaknuća odvijala su se tako, da je podvornik (pedel), odjeven u raskošnu iznutra crvenu, izvana crnu izvezenu odoru s kalpakom, uveo kandidata u svečanu dvoranu (*aula magna*), tako da je pritom žezlo spustio pred rektorom. Zatim je napustio dvoranu kako bi uveo dekana fakulteta na kojem je kandidat obranio doktorski rad te kandidatova promicatelja. Čim su svi zauzeli svoja mjesta s jedne strane stola, s druge je strane podvornik sa žezlom stao uz kandidata, koji je stajao sučelice rektoru. Rektor je održao kratak govor na latinskom, objašnjujući kandidatu važnost tog obreda. Nakon toga došla su na red obećanja (sponsije), također na latinskom jeziku, pri čemu je promicatelj pročitao propisana pitanja, na koja

je kandidat davao odgovore, polažući desnicu na krunu na vrhu žezla, koje mu je pružio podvornik. Neposredno prije kraja ceremonije kandidat bi izrazio svoju zahvalnost, također propisanim latinskim riječima. Tada je kandidat pristupio rektoru, koji mu je pružio ruku, a nakon toga mu je promicatelj uručio doktorsku diplomu. Promaknuće je okončano time da je podvornik, noseći žezlo u rukama naslonjeno preko desnog ramena, izveo iz dvorane rektora, dekana i promicatelja.

6. Doktorati “sub auspiciis regis”

Do kraja 1918. godine posebni su propisi vrijedili za osobito svečano promaknuće onih kandidata koji su od prvog razreda pučke škole do posljednjeg strogog ispita dobivali samo izvrsne ocjene te su promaknuti uz počast s najvišeg mjesta, tj. *sub auspiciis regis*, a u Austrijskoj Carevini *sub auspiciis imperatoris*.¹⁰ Kralj Franjo Josip I. Habsburško-Lotarinški odobrio je tu ceremoniju za Zagreb rješenjem od 16. srpnja 1894. godine. Obrednik za takva promaknuća Vlada Trojedne Kraljevine propisala je naredbom od 24. studenoga 1897. godine. Prigodom promaknuća pod kraljevim pokroviteljstvom (*sub auspiciis regis*) nazočni su bili predstavnik vladara, rektor i promicatelj sa cijelim akademičkim senatom. Kandidatu je tom prigodom uručen zlatni doktorski prsten s okrunjenim monogramom Franje Josipa I., izvedenim u sitnim dijamantima, položenim na ovalnom kabošonu od modrog emaila u okviru od sitnih briljanata, a uokolo su bili veliki briljanti. Takvim prstenom odlikovani su na Zagrebačkom sveučilištu, prema istraživanjima Ranke Franz-Štern, sljedeći doktori: Ivan Maurović (1897.), Ladislav Polić (1899.), Đuro M. Škarić (1902.), Milorad Stražnicki (1903.), Branislav Dimitrijević (1904.), Mladen Pliverić (1905.), Vladimir Spevec (1907.), Milan Vrbanić (1907.), Marko Kostrenčić (1908.), Naum pl. Mallin Xaverski (1909.), Stjepan Škreb (1910.), Ivan Pavičić (1911), Aleksandar Truhelka (1913) te Rudolf Eckert (1914.).

7. Obrednik za promaknuće Frane Bulića

Jedan od počasnih doktora, čije ime u posljednjih devedesetak godina nije potamnilo ili izbljedilo, a i stav kulturne i obrazovane javnosti prema njegovu liku nikada nije doživio ikakva negativnog pomaka, bio je, bez

¹⁰ RATH, Margarethe. *Die Promotionen und Disputationen sub auspiciis imperatoris an der Universität Wien*. U: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*. Wien, 6./1953., str. 47-164.

sumnje, do dana današnjeg najpopularniji hrvatski arheolog, glasoviti Frane Bulić (*Vranjic, 4.X.1846. †Zagreb, 29.VII.1934.).¹¹ Spomenik u Zagrebu podignut mu je svega godinu dana nakon smrti! A tko se još osim njega mogao pohvaliti – ukoliko je ta anegdota istinita – da je jednoć primio poštu adresiranu na: *Don Frane, Europa*. Drugu, sličnu anegdotu, prenosili su i stari Zagrebčani: naime poznati je dirigent Nikola Faller (*Pahinsko, Ivanec, 22.IV.1862. †Zagreb, 28.II.1938.) iz Pariza, gdje je studirao kod skladatelja Julesa Masseneta, svojoj majci, inače rođenoj grofici Oršić, poslao pismo adresirano: *An meine liebe Mama, Agram, Kroatien*. Kad se to pismo pojavilo na pošti, odmah se, u malome Zagrebu, znalo tko se nalazi u Parizu, pa je pismo i stiglo na pravu adresu.

Za promaknuće Frane Bulića rektor, vrsni matematičar Vladimir Varićak (*Švica, Otočac, 16.III.1865. †Zagreb, 17.I.1942.) poslužio se obrednikom, predviđenim za doktore prava, kakav je bio na snazi podkraj Austro-Ugarske Monarhije, koji je priložen u Bulićevu omotu (ispr. 19), naravno s nekim preinakama, budući da su u uobičajenom slučaju promovirana dvojica, trojica, ili više kandidata. U taj je obrednik Josip Brunšmid, kojega je, kao dobrog prijatelja i Bulićeva odličnog kolegu, profesorski zbor Mudroslovnog fakulteta u Zagrebu izabrao za promicatelja dana 15. listopada 1921. god. (ispr. 8), ugradio još sljedeći tekst: *Senatus academicus Universitatis regni Serborum, Croatarum Slovenorumque Zagradiensis, cum professorum facultatis philosophicae collegium proposuisset in consessu suo die vicesimo quinto mensis Julii anni millesimi nongentesimi vicesimi primi censuit, ut Te ob eximia in archaeologia rebusque domesticis promovendis et in veteribus artis monumentis conservandis merita titulo philosophiae doctoris honoris causa orneret*, i tako dalje (isprave 20 i 28).

8. Postupak podjeljivanja počasnog doktorata Frani Buliću

O počasnom doktoratu podijeljenom Frani Buliću svojevremeno se dosta pisalo, no bilo bi vrijeme da se, nakon dugog razdoblja, opet podsjetimo na taj važan događaj. Najsrdačnije stoga zahvaljujem uvijek ljubeznom osoblju arhiva Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, a napose gospođi Ranki Franz-Štern, na svestranoj pomoći pri proučavanju predmetnih spisa koji se odnose na počasne doktorate. Nažalost, *dossier* s dokumentima o Bulićevom počasnom doktoratu nije toliko bogat i pozamašan, kao onaj koji se tiče dvostrukog doktorskog promaknuća iz 1916. godine, jer nisu priložena

¹¹ Usp. MIRNIK, Ivan. *Frane Bulić*. U: BUDAK, Neven (ur.). *Croatica. – Hrvatski udio u svjetskoj baštini*. Izd. Profil. Zagreb, 2007., str. 448-453.

izvješća iz dnevnog tiska,¹² a ni prigodna knjižica.¹³ To gradivo moralo se posebno istražiti po raznim zagrebačkim knjižnicama. Također na pomoći zahvaljujem kolegi Arsenu Duplančiću iz Arheološkog muzeja u Splitu.

Početak cijelog postupka, kako saznajemo, kreće dana 5. veljače 1921. god., kad su profesori Ferdo Šišić (*Vinkovci, 9.III.1869. †Zagreb, 1.I.1940.) i Gavro Manojlović (*Zadar, 27.X.1856. †Zagreb, 1.XI.1939.), prvo usmeno, pa potom i pisano predložili profesorskom zboru Mudroslovnog (Filozofskog) fakulteta u Zagrebu (ispr. 1) da se zatraži od Akademickog senata Sveučilišta S.H.S. *da se odlični hrvatski naučenjak, arheolog g. Frane Bulić promovira na čast doktora filozofije našega univerziteta honoris causa, prigodom njegove 70-godišnjice*. Obojica su dala i kratko obrazloženje.

Profesorski se zbor nije doduše previše žurio, jer je tek dana 24. srpnja 1921. uputio dekanu dopis (ispr. 1), a Dekanat Mudroslovnog fakulteta Akademickom senatu dan kasnije, dakle 25. srpnja 1921. god., s potpisom dekana, kasnijeg rektora, poznatog jezikoslovca Stjepana Ivšića (*Orahovica, 13.VIII.1884. †Zagreb, 14.I.1962.) (ispr. 2). Tijekom sve te dopisbe očito dolazi do neslaganja o točnoj starosnoj dobi Frane Bulića – neki pišu da bi mu se ta počast trebala dodijeliti u povodu sedamdesetog, a

¹² Npr. BULIĆ, Frane. *Metode i ciljevi arheologije (predavanje monsignora F. Bulića, održano 3. prosinca prigodom podjeljenja začasnog doktorata hrvatskog sveučilišta u Zagrebu)*. U: *Obzor*. Zagreb, 62./1921., br. 533, od 4.XII.1921., str. 3-4. — BULIĆ, Frane. *Zahvala mgra. Bulića na pozdravu rektora Varićaka*. U: *Hrvatski učitelj*. Zagreb, 2./1922., br. 1, str. 24-25. — *Hrvatsko sveučilište. Svečana promocija don Frane Bulića. Hrvatski arheolog, začasni doktor filozofije – Pogled na rad i život don Frane Bulića*. U: *Jutarnji list*. Zagreb, 10./1921., br. 3538, od 4.XII.1921, str. 3. — *Promocija don Frana Bulića*. Odj.: *Listak*. U: *Katolički list*. Zagreb, 71./1921., br. 50, od 15.XII.1921., str. 535-536. — *Promovierung des Monsignore Fran Bulić zum Ehrendoktor der Zagreber Universität*. U: *Agramer Tagblatt*. Zagreb, 36./1921., br. 321, od 4.XII.1921, str. 5. — *Svečana promocija monsignora Frana Bulića*. U: *Obzor*. Zagreb, 62./1921., br. 533, od 4.XII.1921, str. 4. — VULIĆ, Nikola. *Don Frane Bulić*. U: *Politika*. Beograd, 17(18!)/1921., br. 4900, str. 2-3. — BULIĆ, Ivan. *Svečana promocija na počasnoga doktora filozofije Zagrebačkoga sveučilišta monsignora Frana Bulića, direktora Arheološkoga muzeja u Splitu i pokrajinskoga konservatora za stare spomenike, dneva 3. decembra 1921*. Izdao dr. Ivan Bulić. Zagreb, 1922.; itd.

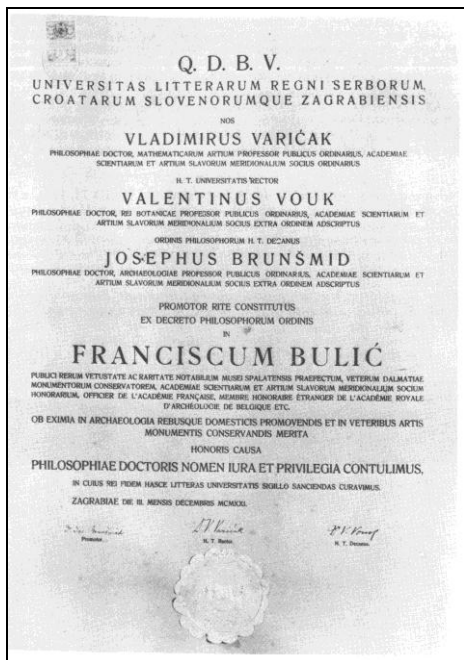
¹³ BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.).

drugi u povodu sedamdesetpetog rođendana, što je bilo točno! No, taj sedamdesetpeti rođendan nije mogao ostati bez odjeka u hrvatskome tisku.¹⁴

Primivši te dopise, rektor te akademičke godine, Vladimir Varičak zamolio je dana 5. kolovoza 1921. god. Povjereništvo za prosvjetu i vjere Kraljevske hrvatsko-slavonske zemaljske vlade za odobrenje, odnosno suglasnost, da se Frane Bulić promakne u počasnoga doktora (ispr. 3). Pozitivno rješenje ima nadnevak 20 kolovoza 1921. (isp. 4), o čemu je rektor Varičak 26. kolovoza 1921. obavijestio Mudroslovni fakultet (ispr. 5). Sad je rektor dobio slobodne ruke da i samoga laureata obavijesti o namijenjenoj mu počasti (ispr. 6).

Svećenik Frane Bulić odgovorio je Vladimiru Varičaku pismom s nadnevkom od 12. listopada 1921. god.: *Dočim se častim javiti Vam, veleučeni gospodine Rektore, da sam primio na ugodno znanje sadržaj Vašega dopisa [od] 29 septembra 1921., br. 2366, da je Akademički senat toga Sveučilišta u svojoj sjednici 25 srpnja t. g. zaključio promovirati me na čast doktora filozofije toga Sveučilišta honoris causa, progodom moje sedamdesetpete godišnjice, te medjuto ovim putem izrazujem svoju harnost i zahvalnost na ovom visokomu odlikovanju, dužnost mi je javiti da do konca ovoga mjeseca, a valjda ni do 15 nastajnoga neću moći za gorirečenu svrhu doći u Zagreb.* (ispr. 7). Iz pisma se vidi da ponajprije Frane Bulić diskretno ispravlja rektorovu (ali i nekih drugih profesora) krivu pretpostavku, da je riječ o njegovom sedamdesetom, a ne sedamdesetpetom rođendanu, a potom da kaže kako ne može točno reći kad će moći doputovati u Zagreb na promaknuće, budući da očekuje predstavnika danske fundacije Rask-Ørsted, odnosno – doduše u pismu nespomenutog – Ejnara Dyggvea (*Liepaji, Latvija, 17.X.1887. †Kopenhagen, 6.VIII.1961.), s kojim su, počam od 1922. godine, Bulić i njegovi nasljednici Mihovil Abramić i Duje Rendić-Miočević razvili vrlo plodnu suradnju pri istraživanjima antičke i ranokršćanske Salone. Uz to, piše Bulić, arheološki i konzervatorski poslovi povećali su mu se zbog konačnog preseljenja u novu muzejsku zgradu. Naime ta prekrasna zgrada dovršena je 1914. godine prema projektu Friedricha Ohmanna i Augusta Kirsteina – obojica arhitekta izgradila su i prilično sličan muzej u Carnuntumu nedaleko od Beča – no u nju su se uselile i iselile razne vojske i činile štetu.

¹⁴ Usp. N. *Don Frane Bulić*. Odj.: *Feuilleton*. U: *Savremenik*. Zagreb, 16./1921., br. 2, str. 117.

Svj. 2. Povelja počasnog doktorata Frne Bulića (1921.)

Svj. 3. Arheolog don Frane Bulić, kip na Marulićevom trgu u Zagrebu.

9. Pripreme za svečano promaknuće

Na rektorov upit, Josip Brunšmid dana 24. studenog 1921. god. daje još neke podatke o Frani Buliću (ispr. 9). Krajem listopada rektor je konačno saznao kada Frane Bulić može doputovati u Zagreb te on sastavlja pozivnicu, kojom bi se odabrani svijet pozvao na svečano promaknuće predviđeno u subotu, 3. prosinca 1921., u 11.30 sati: *Radi veoma ograničena prostora molimo da pojedine korporacije budu zastupane najviše sa tri lica. Ulaz će biti dozvoljen samo onima, koji se iskažu ovim pozivom. Za pozvanu gospodu predviđeno je salonsko odijelo (isprave 10 i 12), a studentice, koje posjeduju narodnu nošnju – koja je uvelike ušla u modu nakon I. svjetskog rata te su mnoge elegantne hrvatske gospođe nosile za svečane zgone bogato izvezene seljačke haljine sve do 1945. godine, kad to više nije gledano sa simpatijama, uostalom kao ni muški, ni ženski šeširi, rukavice i sl., a o frakovima, smokinzina i sl. da ne govorimo – rektor poziva da dođu nešto prije promaknuća, kako bi im se pokazala mjesta (ispr. 18). Mora da, s obzirom na vrlo kratki rok, nije bilo tako jednostavno sastaviti popise*

uzvanika, a ni dostaviti pozivnice. Obavješten je hrvatski tisak (ispr. 11), pozvani su svi članovi Akademikškoga senata (isprave 12-13), dekanati postojećih fakulteta i posebno Josip Brunšmid kao promicatelj (ispr. 12), te sva akademska društva (ispr. 14). Popisi uzvanika, kako pojedinaca, tako i brojnih raznorodnih društava, na nekoliko stranica (ispr. 15), odražavaju nove prilike u novoj državi u potpunosti. Doduše, pojavljuju se i neka ugledna imena i naslovi iz prošle države, kao npr. prof. Josip Šilović, barunica Maja Turković, Sofija Spevec i Slava Sollar. Predstavnici vlasti bili su npr. namjesnik Juraj Demetrović, ministar Tugomir Alaupović, bivši ministar dr. Mate Drinković, novopridošli srbski generali itd. Rektor novoga sveučilišta u Ljubljani Gregor Gojmir Krek (*27.VI.1875. †1.IX.1942.) primio je pisani poziv tek 8. prosinca te stoga nije mogao stići u Zagreb (ispr. 27). Ipak su bili nazočni predstavnici nekih slovenskih muzeja i muzejskih društava, srbskih arheologa itd.

10. Tijek promaknuća

O tom sabranom i odabranom društvu Ivan Bulić, nećak Frana Bulića, piše u svojoj knjižici,¹⁵ ali i tisak.¹⁶ U "Obzorovu" izvješću čitamo da je u aulu Frane Bulić ušao *ogrnut ljubičastim kanoničkim plaštem, s nekoliko redova koji ga rese, stajao je sjedi starina u sredini aule, okružen rođacima i znancima*.¹⁷ Osim predhodno spomenutih osoba, na promaknuću su bili nazočni nadbiskup-metropolita zagrebački dr. Antun Bauer, njegovi pomoćni biskupi Dominik Premuš i Josip Lang, senjski biskup Josip Marušić, zagrebački kanonik Janko Barlè, župnik zagrebačkog Sv. Marka dr. Svetozar Ritig, dr. Otto Frangeš, predsjednik Poljoprivredne komore, Šandor pl Alexander Sesevetski, predsjednik Gospodarske komore, dr. Tomo Maretić u ime Akademije, prof. dr. Dragutin Karlo Radoničić, dr. Miroslav pl. Čačković u ime Liječničkoga zbora, dr. Branimir Livadić, intendant Hrvatskoga narodnog kazališta, sveučilišni profesori Vjekoslav Klaić, Ferdo pl. Šišić, Albert Bazala, potom Ante Trumbić, Dušan Peleš, i mnogi drugi. Čini se da je nazočan bio i Izidor Kršnjavi, dobri prijatelj Frane Bulića.

Ceremonija je započela s uvodnim govorom rektora V. Varićaka (ispr. 21), kojega je u stvari napisao Josip Brunšmid, što se razabire iz rukopisa i tiskanog zaglavlja ravnateljstva Arheološkoga odjela Narodnoga muzeja

¹⁵ BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 5.

¹⁶ Usp. izvješća objelodanjena u novinama *Agramer Tagblatt*, *Jutarnji list*, *Katolički list*, *Obzor*, *Savremenik* itd.

¹⁷ *Svečana promocija*, (1921.).

(ispr. 21).¹⁸ Na taj govor Frane Bulić izrekao je svoju zahvalu (ispr. 22).¹⁹ Usljedio je drugi govor V. Varićaka, dio kojega je sačuvan u stenogramu (ispr. 23), a u cjelosti u tipkopisnom i tiskanom obliku (isprave 23 i 28).²⁰ *Medju odličnim našim gostima, koji su udostojali svojim prisustvom da uveličaju ovu našu današnju slavu, za cijelo ih ima lijepi broj, koji su imali sreću, da ih Vi provedete Vašim muzejem, Dioklecijanovom palačom i Solinskim poljem. Niko od njih nije zaboravio sjaja Vaših očiju ni žive Vaše riječi, u kojoj treperi Vaša vatrena duša, kad tumačite slavnu prošlost Vašega rodnoga kraja – kaže između ostalog rektor te zatim moli doktoranda da održi predavanje o metodama i ciljevima arheologije. Prije tog predavanja došlo je do snažnog i dugotrajnog aplauza. Brilljantno i vrlo opsežno, potanko i živopisno Bulićevo predavanje ne nalazi se u omotu sačuvanom u zagrebačkom Rektoratu, ali su ga objelodanili Ivan Bulić u svojoj knjižici,²¹ kao i novine “Obzor”.²² Zanimljivo je kako Bulić u to vrijeme gleda na prošlost pod Austro-Ugarskom Monarhijom (u kojoj mu uistinu nisu uvijek cvale ruže, ali je u konačnici gotovo uvijek uspio postići mnoge postavljene si ciljeve), kao i na kontekst nove države, o kojoj još gaji iluzije, koje će mu ubrzo splasnuti. Kad se je godine 1919. poslije svjetskoga rata počela da kroji sudbina naroda našega na obalama Seine, Bulić se požurio u Paris da preko svojih brojnih prijatelja uplivnih Francuza, po mogućnosti djeluje na članove konferencije mira nama u prilog. Primio ga je u audijenciju tadanji francuski predsjednik francuske republike Poincaré. On je svakomu i svakom prilikom dokazivao neosporivo naše pravo na svu obalu Jadranskoga mora, od Soče do Albanije, a ruskom diplomatu Sazonovu je otvoreno predbacio da je Rusija, potpisavši Londonski pakt, izigrala Južne Slavene, na što mu je on cinički odvratio: “Drugi rat će popraviti tu pogrešku!”²³*

¹⁸ *Die Ansprache des Rektors*. U: *Agramer Tagblatt*. Zagreb, 36./1921., br. 321, od 4.XII.1921., str. 5. — I. BULIĆ, *I. Svečana promocija*, (1922.), str. 5-6.

¹⁹ *Erwiderung des Fran Bulić*. U: *Agramer Tagblatt*. Zagreb, 36./1921., br. 321, od 4.XII.1921., str. 5. — BULIĆ, *I. Svečana promocija*, (1922.), str. 8-11.

²⁰ *Gegenrede des Rektors Varićak*. U: *Agramer Tagblatt*. Zagreb, 36./1921., br. 321, od 4.XII.1921., str. 5. — BULIĆ, *I. Svečana promocija*, (1922.), str. 12-13.

²¹ BULIĆ, *I. Svečana promocija*, (1922.), str. 14-26.

²² BULIĆ, *F. Metode*, (1921.).

²³ *Hrvatsko sveučilište*, (1921.). — *Jutarnji list*, od nedjelje, 4.XII.1921, na str. 3 objelodanjuje i crtež Prinzove plakete s portretom don Frane Bulića.

Potom se prešlo na svečani čin promaknuća, tijekom kojeg se govorilo latinski, a koju je obavio promicatelj Josip Brunšmid.²⁴ Ne samo da su i F. Bulić i J. Brunšmid bili odlični latinisti, dobro školovani i kod kuće i u Beču, nego su obrazovana gospoda toga vremena još bila u stanju voditi latinski razgovor, pa im prijevod ne bi bio ni potreban. Ivan Bulić svoje izvješće završava riječima: *Tad je novi počasni doktor pristupio k rektoru, s kojim se izrukovao, zatim k promotoru, koji mu je uručio diplomu, te je konačno upisao svoje ime u knjigu sveučilišnih doktora. Sad su zaredale čestitke najprije zastupnika svih fakulteta, pa nebrojenih odličnika, za koje je sveučilišna aula bila premalena. I dočim su se redali pred novim doktorom čestitari, akademsko pjevačko društvo "Mladost" pozdravilo ga je skladnom izvedbom veličanstvene pjesni "Gospodinov je dan".*²⁵ Kad je prolazio hodnicima i vestibulom, te na izlazu iz sveučišne zgrade, svečar je bio oduševljeno pozdravljen od mnoštva gradjana i đaka, za koje ne bijaše prostora u sveučilišnoj auli.²⁶ Cijela je proslava trajala do 13 sati.

Svečanost je završila večerom (*dîner*) u nadbiskupskome dvoru, te se zasigurno jelo iz prekrasnog porculanskoga servisa nadbiskupa Bauera, jednostavnog, a ujedno raskošnog, sa širokim pozlaćenim rubom, ukrašenim nadbiskupovim grbom. I nadbiskupov kuhar bio je naširoko poznat po svojem vrhunskom umijeću. Kad je nakon smrti Antuna Bauera, bl. Alojzije Štepinac postao mjesnim nadbiskupom, za njega su daleko frugalniju hranu pripremale časne sestre, a kuhar nadbiskupa Bauera postao je vozačem novoga nadbiskupa. Zagrebački kanonici – primjerice Antun Slamić i mnogi drugi – uvijek su ga molili da za svečane zgode preuzme vodstvo u njihovim kuhinjama.

Na toj večeri održane su brojne zdravice novome počasnom doktoru, pa su tako u ime Akademije govorili prof. Tomo Maretić, u ime Sveučilišta rektor V. Varičak, u ime Ljubljanskog muzeja dr. Josip Mantuani, u ime Vlade dr. Tugomir Alaupović, dr. Fran Vajda u ime Ptujskog znanstvenog društva, Ivan Bulić, svečarev nećak, dr. Svetozar Ritig, župnik Sv. Marka u Zagrebu i neki drugi. Zanimljivo je i to da je u ponedjeljak, 5. prosinca Frane Bulić na Pučkom sveučilištu održao predavanje o Dioklecijanovoj palači u Splitu, popraćeno brojnim dijapozitivima.²⁷

²⁴ *Der Promotionsakt*. U: *Agramer Tagblatt*. Zagreb, 36./1921., br. 321, od 4.XII.1921., str. 5. — BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 27-28.

²⁵ Dirigirao je maestro Čanić.

²⁶ BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 28.

²⁷ *Hrvatsko sveučilište*, (1921.).

Frane Bulić je prigodom promaknuća Rektoratu darovao svotu od 1200 kruna, a taj novac je podijeljen pomoćnome osoblju, koje se istaklo prigodom priprema i odvijanja samoga promaknuća – nisu zaboravljeni ni tipkačica, ni pisari, kućni sluge, podvornik, pomoćni podvornik, itd. – sve u svemu petnaestoro ljudi (ispr. 25). Nakon uspješno obavljene svečanosti rektor je uputio zahvale Juliju Goliku (ispr. 24), koji je redigirao tekst Bulićeve diplome – koja se čuva u Arheološkome muzeju u Splitu²⁸ – ali i Josipu Brunšmidu, kao promicatelju (ispr. 26). Ivan Bulić je u svoju spomen-knjižicu dodao i tekst javne zahvale Frane Bulića svim čestitarima u povodu proslave njegove 75. obljetnice života i pedesete obljetnice znanstvenoga rada.²⁹ Tako je okončan jedan vrlo važan događaj u povijesti Zagrebačkoga sveučilišta, Zagrebačke nadbiskupije, Arheološkog muzeja u Splitu, ali i u ljetopisu hrvatske arheologije.

SPISI KOJI SE ODOSE NA PROMAKNUĆE U POČASNOGA DOKTORA FRANE BULIĆA

1.

1921., srpnja 24., Zagreb – Profesorski zbor Mudroslovnoga (Filozofskoga) fakulteta u Zagrebu predlaže Akademikom senatu Sveučilišta SHS u Zagrebu imenovanje Frane Bulića počasnim doktorom filozofije.³⁰

Prijepis.

Profesorskom zboru Filozofskog fakulteta ovoga universiteta osobita je čast, da može podastrijeti akademskom senatu svoj jednoglasni zaključak od 5. II. 1921., da se odlični hrvatski naučenjak, arheolog g. Frane Bulić promovira na čast doktora filozofije našega univerziteta honoris causa, prigodom njegove 70-godišnjice[!].

Profesorski zbor Filozofskoga fakulteta stvorio je taj zaključak s obzirom na 40-godišnji naučni rad g. Frane Bulića na polju rimske starokršćanske i

²⁸ MARIN, Emilio, ur. *Don Frane Bulić. Katalog izložbe*. Izd. Arheološki muzej u Splitu. Split, 1984., str. 127, svj. 106 – diploma.

²⁹ BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 29-31.

³⁰ Ovjerovljeni rukopisni prijepis, s utisnutim jajolikim žigom (u sredini grb Kraljevine S.H.S., te uokolo nadpis u dva redka, gore vanjski: DEKANAT MUDRO-SLOVNOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA, gore unutarnji: Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, te dolje: U ZAGREBU), te vlastoručnim podpisom, u arhivu Rektorata Sveučilišta u Zagrebu (dalje RSuZ).

starohrvatske historije. Za to pola vijeka g. Frane Bulić konačno je riješio tri krupna naučna pitanja, za koja se već odavna zanimao čitav naučni svijet.

Prvo, on je riješio pitanje opsega i prostranstva stare rimske Salone u provinciji Dalmaciji.

Drugo, on je riješio sve dotle sporno i neobjašnjeno pitanje, da li je Sv. Dujam sa svojim drugovima bio mučenikom kršćanske crkve u II. ili IV. vijeku, dokazavši sigurno, da je umro mučeničkom smrću u doba cara Dioklecijana (304.), a ne u doba cara Trajana (107.), kako se do nedavna još držalo.

I treće, g. Frane Bulić riješio je pitanje o počecima kršćanstva kod Hrvata, dokazavši, da je ono definitivno uhvatilo korijena tek krajem VIII. vijeka, a ne već u VII. stoljeću.

Uvažujući ove razloge, naš će se, dakle, universitet odazvati uvjerenju i želji svih naučnih radnika na polju naše domaće historije, ako g. Franu Buliću prigodom njegove 70-godišnjice života prema prijedlogu Filozofskog fakulteta promovira svojim začasnim doktorom filozofije.

U Zagrebu, 24. jula 1921.

Prof. dr. Ferdo Šišić s.r.

Prof. dr. Gavro Manojlović s.r.

[Žig]

Za prijepis S. Ivšić, o.g. d. [v.r.]

2.

1921., srpnja 25., Zagreb – Dekanat Mudroslovnoga (Filozofskoga) fakulteta u Zagrebu šalje Akademikom senatu Sveučilišta SHS u Zagrebu prijedlog za imenovanje Frane Bulića počasnim doktorom mudroslovlja.³¹

Broj 480/1921

Dekanat Mudroslovnoga fakulteta kr. sveučilišta
u Zagrebu dne 25. srpnja 1921.

Predmet: don Frane Bulić, prijedlog za počasni doktorat.

Akademikom senatu kr. sveučilišta SHS, u Zagrebu.

Ovaj dekanat izvješćuje, da je profesorski zbor Mudroslovnog fakultet u svojoj IV. red. sjednici držanoj dne 5. II. o. g. na usmeni prijedlog prof. dra.

³¹ Rukopisni izvornik, br. 480/1921., s utisnutim četvrtastim žigom na vrhu, te utisnutim jajolikim žigom na dnu (u sredini grb Kraljevine S.H.S., te uokolo nadpis u dva redka, gore vanjski: DEKANAT MUDROSLOVNOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA, gore unutarnji: Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, te dolje: U ZAGREBU), te vlastoručnim podpisom, u arhivu RSuZ

G. Manojlovića i prof. dra. F. Šišića jednoglasno zaključio, da se predloži akademickom senatu, da don Frani Buliću, poznatom arheologu, u povodu njegove sedamdesetogodišnjice života podijeli počasni doktorat filozofije za osobite zasluge u našoj nauci.

Pismeni prijedlog spomenutih profesora, koji su oni po zaključku profesorskog zbora u istoj sjednici naknadno podnijeli ovom dekanatu, prilaže se u prijepisu.

1 prilog
[Žig]

S. Ivšić [v.r.]
o.g. dekan

3.

1921., kolovoza 5., Zagreb – Rektor Vladimir Varičak moli Povjereništvo za prosvjetu i vjeru odobrenje da se don Frane Bulić promakne u počasnog doktora mudroslovlja.³²

Zagreb.

Br. 2366

Povjereništvo za prosvjetu i vjere u Zagrebu.

Javni redoviti profesori Mudroslovnoga fakulteta dr. Ferdo Šišić i dr. Gavro Manojlović potaknuli su u sjednici svojega profesorskoga zbora od 5. veljače 1921. pitanje, da se hrvatski naučenjak don Frane Bulić promovira na čast doktora filozofije honoris causa prigodom svoje sedamdesetogodišnjice života. Proforski je zbor Mudroslovnoga fakulteta u spomenutoj svojoj sjednici jednoglasno prihvatio. To je dekanat Mudroslovnoga fakulteta dopisom od 25. 7. 1921., br. 480, priopćio Akademickomu senatu, koji je to pitanje uzeo u pretres u svojoj sjednici od 25. 7. t.g., te jednoglasno zaključio³³ da se odlični hrvatski naučenjak, arheolog don Frane Bulić prigodom svoje sedamdesetogodišnjice života promovira u čast doktora filozofije ovoga sveučilišta honoris causa, te da se taj zaključak podnese na odobrenje povjereništvo za prosvjetu i vjeru.

Temeljem toga uljudno se to povjereništvo umoljava da prema svojem načenlomu rješenju od 17. 5. 1920., br. 18816, izvoli odobriti gornji zaključak akademickoga senata.

³² Uredski rukopisni nacrt pisma, br. 2366/1921., u arhivu RSuZ.

³³ U nacrtu slijedi: <da ... (iz izvatka lijevo) ... causa>, a taj izvadak lijevo u cijelosti slovi: Dekanat Mudroslovnoga fakulteta pod 25. 7. 1921., br. 480, dostavlja jednoglasni zaključak profesorskoga zbora svojega fakulteta <da se odlični hrvatski naučenjak, arheolog don Frane Bulić prigodom svoje sedamdesetogodišnjice života promovira u čast doktora filozofije ovoga sveučilišta honoris causa>

U Zagrebu 5. 8. 1921.
Prepisao Kipčić
SraVnao [*nečitko*]
Br. 2366/1921.

Lovrić, 4. 8. [1921.]
Varičak, o.g. i pr. rektor

4.

1921., kolovoza 20., Zagreb – Povjereništvo za prosvjetu i vjere odobrava zaključak Akademičkog senata o promaknuću Frane Bulića u počasnoga doktora.³⁴

Povjereništvo za prosvjetu i vjere u Hrvatskoj i Slavoniji.
Broj 31.190/1921.

Predmet: Don Bulić Frane, naučenjak, Split. Promocija na čast doktora filozofije konoris[!] causa. K broju 2366 od 5. kolovoza 1921.

Rektoratu sveučilišta kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, u Zagrebu.

Kr. hrv. slav. zemaljska vlada, Povjereništvo za prosvjetu i vjere, potvrđuje ovijem zaključak Akademičkog senata, koji je stvoren na sjednici od 25. srpnja 1921., a kojim je jednoglasno prihvaćen zaključak profesorskog zbora Mudroslovnog fakulteta ovdašnjeg sveučilišta od 5. veljače 1920.[!] da se msgn. don Frane Bulić, hrvatski učenjak, promovira za počasnog doktora filozofije.

U Zagrebu, dne 20. kolovoza 1921.

Za pokrajinskog namjesnika: Alaupović [v.r.]

5.

1921., kolovoza 29., Zagreb – Rektor Vladimir Varičak priobćuje Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu mišljenje Povjereništva za prosvjetu i vjere.³⁵

Zagreb, 26. kolovoza 1921.

Broj 2458

Primljeno dne 26. VIII. 1921

Dekanatu Mudroslovnoga fakulteta u Zagrebu.

Povjereništvo za prosvjetu i vjere saopćilo je ovamo svojim otpisom od 20. 8. 1921., br. 31.190, sljedeće:³⁶

³⁴ Tipkopijsni izvornik, br. 31.190/1921., s utisnutim zaglavljem i vlastoručnim podpisom, u arhivu RSuZ.

³⁵ Uredski rukopijsni nacrt pisma, br. 2458/1921., u arhivu RSuZ.

³⁶ U nacrtu slijedi: <Kr.... (iz exhibitata) ...filozofije.>

Kr. hrv. slav. zemaljska vlada, Povjereništvo za prosvjetu i vjere, potvrđuje ovijem zaključak Akademičkog senata, koji je stvoren na sjednici od 25. srpnja 1921., a kojim je jednoglasno prihvaćen zaključak profesorskog zbora Mudroslovnog fakulteta ovdašnjeg sveučilišta od 5. veljače 1920.[!] da se msgn. don Frane Bulić, hrvatski učenjak, promovira za počasnog doktora filozofije.

O tome se pt obavješćuje radi znanja i ravnanja.

U Zagrebu, 29. 8. 1921.

Dr. V. Varičak, o.g. rektor

Lovrić, 26. 8. [1921.]

6.

1921., rujna 29., Zagreb – Rektor Sveučilišta obavještava don Frana Bulića o izboru za počasnog doktora.³⁷

Gospodinu don Frani Buliću, u Splitu.

Na poticaj profesorskoga zbora Mudroslovnoga fakulteta ovoga sveučilišta zaključio je akademički senat jednoglasno u svojoj sjednici od 25. srpnja 1821.[tako!] da se Vi, veleučeni gospodine, kao vrlo zaslužni hrvatski naučnjak prigodom Vaše sedamdesetgodišnjice promovirate na čast doktora filozofije u ovom sveučilištu honoris causa, što je Kr. hrvatsko-slavonska zemaljska vlada, povjereništvo za prosvjetu i vjere, u Zagrebu, svojim otpisom od 20. kolovoza 1921., br. 31190, potvrdila

Čast mi je saopćiti Vam ovo radi ugodnoga znanja i ravnanja uz iskrenu čestitku k Vašoj sedamdesetgodišnjici i vruću želju, da još mnogo godina poradite na polju znanosti na ponos svojega naroda i domovine.

U Zagrebu, [29.] 9. 1921.

O.g. rektor Radoničić v.r.

Lovrić, 29. 9. [1921.]

Prepisao i spravio Kipčić

7.

1921., listopada 12., Split – Don Frane Bulić zahvaljuje Vladimiru Varičaku, rektoru Sveučilišta SHS, na izboru za počasnoga doktora i piše o svom dolasku u Zagreb.³⁸

Split, dne 12. listopada 1921.

Veleučenom gospodinu Vladimiru Varičaku, rektoru Sveučilišta Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca, Zagreb

³⁷ Uredski rukopisni nacrt, br. 2366/1921., u arhivu RSuZ.

³⁸ Tipkopisni izvornik, s vlastoručnim potpisom, u arhivu RSuZ.

Dočim se častim javiti Vam, veleučeni gospodine Rektore, da sam primio na ugodno znanje sadržaj Vašega dopisa [od] 29 septembra 1921., br. 2366, da je Akademski senat toga Sveučilišta u svojoj sjednici 25 srpnja t. g. zaključio promovirati me na čast doktora filozofije toga Sveučilišta honoris causa, progodom moje sedamdesetpete godišnjice, te medjuto ovim putem izrazujem svoju harnost i zahvalnost na ovomu visokomu odlikovanju, dužnost mi je javiti da do konca ovoga mjeseca, a valjda ni do 15. nastajnoga neću moći za gorirečenu svrhu doći u Zagreb.

Izim običajnih muzealnih i konservatorijalnih posala, osobito onih koji su ponarasi u zadnje doba premještajem Muzeja iz grada u novu zgradu na putu Poljuda, dosljedno i moga stana, što sve zahtjeva ove dane više rada, nadošla je okolnost, da je jedan član Društva Rask-Oersted u Kopenhagenu, najavio svoj dolazak amo koncem ovoga ili početkom nastajnog mjeseca, da se konačno uredi pitanje iskopina u Solinu god. 1922., koje će ovo Društvo poduzeti na svoje troškove, a na veliku našu i materijalnu i znanstvenu korist.

S ovog razloga treba da toliko ja, koliko mjestoravnatelj ovoga muzeja, dr. M. Abramić, koji namjerava doći sa mnom u Zagreb, čekamo dolazak danskoga profesora, da snjim utanačimo modalitete rečenih iskopina.

Netom ovaj posao bude dovršen, požuriti ću se, da tamo dođem na promociju. Naravski, da ću moj dolazak najaviti barem osam dana prije.

Izvolite primiti, veleučeni gospodine Rektore, uz najdublju zahvalnost za čestitke izražene mi s Vaše strane, izraz moga osobitog štovanja.

Odani Vam, don Fr Bulić [v.r.]

[*Na poledini:*]

Na br. 2366/1921.

Uzima se na znanje, medju spise.

U Zagrebu, 30. 11. 1921.

Dr. V. Varičak, o.g. rektor Lovrić, 30. 11. [1921.]

8.

1921., listopada 17., Zagreb – Dekan Mudroslovnoga fakulteta u Zagrebu obavještava Rektorat sveučilišta da je za promicatelja kod promaknuća Frane Bulića izabran prof. dr. Josip Brunšmid.³⁹

³⁹ Rukopis izvornik, br. 705/1921., s utisnutim četvrtastim žigom na vrhu, te utisnutim jajolikim žigom na dnu (u sredini grb Kraljevine S.H.S., te uokolo nadpis u dva redka, gore vanjski: DEKANAT MUDROSLOVNOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA,

Broj 705/1921.

Dekanat Mudroslovnog fakulteta kr. sveučilišta
u Zagrebu dne 17. oktobra 1921.

Rektoratu sveučilišta kraljevine SHS, u Zagrebu

Zaključkom profesorskog zbora Mudroslovnog fakulteta u sjednici od 15.
o. mj. izabran je za promotora kod promocije don Frane Bulića za počasnog
doktora ovog fakulteta j. r. sveuč. profesor arheologije g. dr. Josip
Brunšmid, što se ovim naslovu do znanja stavlja

[Žig]

Dr. V. Vouk [v. r.], o.g. dekan

[*Na poledini:*]

Br. 2820

Primljeno dne 17. X. 1921

Uzima se na znanje i ravnanje; ad acta.

U Zagrebu, 18. 10. 1921.

Dr. V. Varičak [v.r.], o.g. rektor Lovrić, 18. 10. [1921.]

Koncept diplome, Medicinski fakultet, za formular.

6. II. 1923. Valadt[?]

9.

**1921., studenoga 24., Zagreb – Prof. dr. Josip Brunšmid odgovara na
pitanja nekog mu sudruga (vjerojatno rektora), glede najvažnijih
zasluga don Frane Bulića za znanost.⁴⁰**

[Grb precrtan]

~~Ravnateljstvo Arheološkoga odjela Narodnoga muzeja~~

Zagreb, 24. 11. 1921.

Veleštovani gospodine kolego!

Evo odgovora na Vaša pitanja:

1.) Don Franu Buliću se podjeljuje počasni doktorat poradi njegovih
velikih zasluga na području arheologije i domaće povjesti te čuvanja
(conservatio) starih spomenika. (Ovo potonje svakako se mora također
naglasiti, jer je vrlo važan dio njegovih zasluga znanstvenoga karaktera).

2.) Po zvanju je don Fran Bulić ravnatelj državnog arheološkog muzeja u
Spljetu i pokrajinski konservator starih spomenika u Dalmaciji, a također i
umirovljeni ravnatelj spljetske gimnazije.

gore unutarnji: Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, te dolje: U ZAGREBU), te
vlastoručnim podpisom., u arhivu RSuZ.

⁴⁰ Vlastoručni rukopisni izvornik, s tiskanim i precrtanim zaglavljem, u arhivu RSuZ.

3.) Don Fran Bulić je počasni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i član većeg broja akademija i znanstvenih društava u tuzemstvu i inozemstvu. Mislim da te akademije ne treba posebno navesti, ali evo Vam njihova popisa:

- a) 1894. član dopisnik arheološke papinske akademije u Rimu;
- b) 1895. član u "Accademia di Religione Cattolica" u Rimu;
- c) 1901. dopisujući član akademije u Spoletu u Italiji;
- d) 1901. "officier de l'Académie française";
- e) 1909. "membre honoraire étranger de l'Académie royale d'Archéologie de Belgique" u Anvers-u;
- f) 1910. dopisujući član "de l'Institut de France" (Académie des inscriptions et belles lettres) u Parizu.

Kod članstva u učenim [društvima] također ne nalazim ništa tako vanredno važnoga, što bi se baš moralo posebno istaknuti.

Uz osobito poštovanje pozdravlja, Brunšmid

[*Dodano grafitnom olovkom i drugim rukopisom na dnu:*]

Kako se kaže pravi član etc.

Kako se kaže dopisni član.

10.

1921., studenoga 30., Zagreb – Pozivnica rektora V. Varičaka na promaknuće don Frana Bulića, za 3. prosinca 1921.⁴¹

Pozivnica

U subotu 3. XII. o.g. u 11 ½ sati prije podne, povijelit će se u sveučilišnoj auli (Wilsonov trg 10), začasni doktorat sveučilišta Kraljevine S.H.S. u Zagrebu

monsignoru **Franu Buliću**,

ravnatelju državnoga arheološkoga muzeja u Splitu i t.d.

Uljudno se pozivate, da k toj svečanoj promociji izvolite izaslati svoje izaslanike.

Radi veoma ograničena prostora molimo da pojedine korporacije budu zastupane najviše sa tri lica. Ulaz će biti dozvoljen samo onima, koji se iskažu ovim pozivom.

U Zagrebu, 30. studenog 1921.

Odijelo: Salonsko.

Dr. V. Varićak [v.r.], o.g. rektor

⁴¹ Rukopis na matrici umnožen, u arhivu RSuZ.

11.

1921., prosinac, Zagreb – Rektor Vladimir Varičak obavještava uredništva svih zagrebačkih dnevnika o promaknuću počasnog doktora don Frane Bulića.⁴²

Svim Zagrebačkim dnevnicima.

Promocija monsignora Frana Bulića na začasnog doktora [precrtano: zagrebačkog] sveučilišta kraljevine S.H.S. u Zagrebu, obaviti će se u subotu dne 3. decembra u 11 ½ sati u universitetskoj auli. K svečanom su činu pozvane delegacije (od najviše tri člana) sviju naših znanstveno-prosvjetnih društava, pa ako komu pomutnjom ne stigne na vrijeme poziv, može ga podići u subotu počevši od 9 sati ujutro u sveučilišnoj kvesturi, jer se poradi veoma ograničena prostora ne će moći nitko pustiti bez ulaznice.

12.

1921., prosinca 1., Zagreb – Rektor Vladimir Varičak obavješćuje sve članove Akademikoga senata, prof. dr. Josipa Brunšmida, te sve dekanate o vremenu promaknuća Frane Bulića u počasnoga doktora.⁴³

Priopćuje se da će se promocija monsignora Frana Bulića na počasnoga doktora filozofije obaviti dne 3. prosinca 1921. u ½ 12 sati.

I. Članovima Akademikoga senata.

Čast mi je saopćiti gg. članovima akademikoga senata, da će se svečana promocija monsignora Frana Bulića na čast počasnoga doktora filozofije obaviti u subotu dne 3. o. mj. u ½ 12 sati, pak se gospoda senatori uljudno umoljavaju, da izvole prisustvovati toj svečanosti. Odijelo salonsko.

II. Gospodinu dru Josipu Brunšmidu, kr. j. red. sveuč. profesoru u Zagrebu.

Čast mi je saopćiti Vam⁴⁴ da će se svečana promocija monsignora Frana Bulića na čast počasnoga doktora filozofije obaviti u subotu dne 3. o. mj. u ½ 12 sati, pak se uljudno umoljavate da kao promotor pravodobno dodjete na ovu svečanost.

III. Svim dekanatima.

⁴² Rukopisni primjerak, s rukopisnim dodatkom primatelja na početku, u arhivu RSuZ.

⁴³ Uredski rukopisni nacrt trostrukog pisma, br. 3086/1921., u arhivu RSuZ.

⁴⁴ U uredskom nacrtu slijedi: <da... (iz broja I.) se>

Čast mi je saopćiti tomu dekanatu,⁴⁵ da će se svečana promocija monsignora Frana Bulića na čast počasnoga doktora filozofije obaviti u subotu dne 3. o. mj. u ½ 12 sati.

O tome neka izvoli taj dekanat obavijestiti gg. profesore svojega fakulteta, time da je određeno za tu svečanost salonsko odijelo.

U Zagrebu, 1. 12. 1921.

Dr. V. Varičak [v.r.], o.g. rektor Lovrić, 1. 12. [1921.]
Prepisao i spravio Kipčić.

13.

1921., prosinca 1., Zagreb – Rektor Vladimir Varičak obavješćuje sve članove Akademičkoga senata o vremenu promaknuća Frane Bulića u počasnoga doktora.⁴⁶

Broj 3086/1921.⁴⁷

Članovima Akademičkoga senata

Čast mi je saopćiti gg. članovima akademičkoga senata, da će se svečana promocija monsignora Frana Bulića na čast počasnoga doktora filozofije obaviti u subotu dne 3. o. mj. u ½ 12 sati, pa se gospoda senatori uljudno umoljavaju, da izvole prisustvovati toj svečanosti. – Odijelo salonsko.

U Zagrebu, dne 1. decembra 1921.

[Žig] Dr. V. Varičak [v. r.], o.g. dekan

[*Slijede podpisi dvanaestorice članova Senata:*] Bubanović [v.r.], [nečitko], Dr. Jelenić [v.r.], Dr. Zimmermann [v.r.], [nečitko], za se i za prof. Šandora prof. dr. A. Levaković [v.r.], [nečitko], [nečitko], [nečitko], Dr. [nečitko], [nečitko].

14.

1921., prosinca 1., Zagreb – Poziv rektora Vladimira Varičaka svim akademskim društvima na promaknuće počasnoga doktora Frana Bulića.⁴⁸

⁴⁵ U uredskom nacrtu slijedi: <da... (iz broja I).>

⁴⁶ Izvor A. Uredski rukopisni nacrt trostrukog pisma (članovima senata, dr. Brunšmidu i dekanatima), br. 3086/1921., u arhivu RSuZ. — Izvor B. Tipkopolis izvornik s utisnutim okruglim žigom (nadpis uokolo: REKTORAT SVEUČILIŠTA KRALJEVSTVA SHS / U ZAGREBU) i vlastoručnim potpisom, te s vlastoručnim potpisom dvanaestorice članova senata, br. 3086/1921., u arhivu RSuZ.

⁴⁷ U izvoru A. predhodi sažetak pisma: Priopćuje se da će se promocija monsignora Frana Bulića na počasnoga doktora filozofije obaviti dne 3. prosinca 1921. u ½ 12 sati.

POZIV svim akademskim društvima

U subotu 3. de[ce]mbra o.g. u 11 ½ sati prije podne podijelit će se u sveučilišnoj auli začasni doktorat sveučilišta kraljevine S.H.S. Monsignoru FRANU BULIĆU, ravnatelju državnoga arheološkoga muzeja u Splitu i t.d.

Uljudno se pozivate da k toj svečanoj promociji izvolite izaslati po dva svojega [tako!] izaslanika.

U Zagrebu, dne 1. decembra 1921.

Odiijelo: Salonsko.

[*Žig*]

Dr. V. Varićak [v.r.], o. g. rektor

15.

1921., prosinca 1., Zagreb – Popisi pozvanih društava, ustanova i pojedinaca.⁴⁹

Iskaz.

Pozivnice za promociju koja se ima obaviti dne 3. decembra 1921.

Datum [1. XII.]

Naslov	Potvrda
Hrvat. pjevač. društvo “Lisinski” Zagreb, Kapuc. 9	Antonija Gertl [v.r.]
Braća Hrvat. “Zmaja” u Zagrebu Kamenita vrata	Turk [v.r.]
Udruženje sudaca, na ruke gosp. dr. Čimića, vijećnika ban. stola, Zagreb	1.XII.1921., [<i>podpis nečitak</i>]
Prosvjetni savez, na ruke gosp. prof. dr. M. pl. Čačkovića	1.XII., Horvat [v.r.]
Povjereništvu za socijalnu skrb, Zagreb	1.12.1921., 5 sati poslije podne, Bahl [v.r.]
Gosp. kr. namjesniku Jurju Demetrović, Zagreb	Primio Mežnarić [v.r.]
Gosp. ministru dr. T. Alaupoviću, povjereniku za prosvjetu i vjere, Zagreb	Buniček [v.r.]

⁴⁸ Tipkopic izvornik, s utisnutim jajolikim žigom (u sredini grb Kraljevstva S.H.S., te uokolo nadpis u dva redka, gore vanjski: REKTORAT SVEUČILIŠTA, gore unutarjni: Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca, te dolje: U ZAGREBU), te vlastoručnim podpisom, u arhivu RSuZ.

⁴⁹ Pet rukopisnih ploča s naslovnica i podpisima, u arhivu RSuZ.

Gosp. komandantu IV. armijske oblasti u Zagrebu	1.XII., [<i>podpis nečitak</i>]
Zagrebačko gospojinsko društvo za uzdržavanje (pjestovališta) na ruke gdje! Maje barunice Turković	Maja bar. Turković [v.r.]
Predsjedništvu stola sedmorice, Zagreb	[<i>podpis nečitak</i>]
Povjereništvu za nutarnje poslove, Zagreb	Primio Mežnarić [v.r.]
Gosp. dr. Josipu Lochertu, povjereniku za zdravstvo, Zagreb	Ivo Cividini [v.r.]
Predsjedništvu banskog stola, Zagreb	Primio 1.12. J. Novak [v.r.]
Gospodinu delegatu ministra finansija, Zagreb	Andro Turk [v.r.]

Pozivi za promociju dona Frana Bulića za 3. XII.

Dan dostave 1. XII.

Naslov	Potpis
Uredništvu Zagrebački dnevnik	[<i>podpis nečitak</i>]
Uredništvu "Hrvatska misao"	[<i>podpis nečitak</i>]
Zbor lječnika, dr. J. Lochert	Dr. Josip Lochert [v.r.]
Društvo umjetnosti "Lada"	Frangeš [v.r.]
Narodni ženski savez S.H.S., gosp. Zlata Kovačević	Kovačević [v.r.]
Akademija umjetnosti	Šturbek [v.r.]
Hrvatsko pjevačko društvo "Sloga"	Cehat [v.r.]
Jugoslavenska Matica, na ruke gospodji Vasić	B. Vasić [v.r.]

Pozivnice za promociju dona Frana Bulića dne 13.(!) XII.

[Dan primitka] 10.(!) XII.

Patronaža za zaštitu mladih djevojaka, gdje T. Šilović	Šilović [v.r.]
S[r]psko pravoslavno parohijalno zvanje	[<i>podpis nečitak</i>]
Društvo Sokol, Bogovićeveva 7	[<i>podpis nečitak</i>]
Dr. Karlo Radoničić	Radoničić [v.r.]

Narodna zaštita, dr. prof. J. Šilović	Šilović [v.r.]
Uredništvo "Jutarnji list"	[podpis nečitak]
Uredništvo "Hrvat"	[podpis nečitak]
Uredništvo "Novosti"	Valcek [v.r.]
Uredništvo "Agramer Tagblatt"	Wissner [v.r.]
Uredništvo "Tribuna"	Maluni [v.r.]
Činovnička udruga	[podpis nečitak]
Društvo hrvat. književnika	[podpis nečitak]
Društvo Materinstvo, gdja Slava Sollar	Solar [v.r.]
Udruženje "Prosvjeta", dr. Dane Trbojević	Trbojević [v.r.]

Pozivnice za promociju monsinjora Frana Bulića dne 3. XII. u 11 ½ sati.
 Dan primitka 1. XII.

	Naslov	Potpis
1	Jug. akadem. podpor. društvo	[podpis nečitak]
2	Savska divizijska oblast	[podpis nečitak]
3	Kr. visokoj školi za trgov. i promet	[podpis nečitak]
4	Generalno tajništvo djačkog doma	Rešetarić [v.r.]
5	Predsjedništvo Gospodarskog društva	[podpis nečitak]
6	Hrvatsko prirodoslovno društvo, g. dr. V. Vouk	[podpis nečitak]
7	Društvo visokoškolskih nastavnika, na ruke g. prof. dr. F. pl. Šišića	Dr. Šišić [v.r.]
8	Savez hrv. učiteljskih društ[a]va	[podpis nečitak]
9	Društvo sokol, Wilzonov trg	Zajec, za Sokol [v.r.]
10	Hrvatsko profesorsko društvo, gosp. direktor J. Pasarić	J. Pasarić [v.r.]
11	Profesorsko društvo, Sekcija Zagreb, g. direktor K. Rac	[podpis nečitak]
12	Kr. Tehnička visoka škola	Šetinec [v.r.]
13	Gospojinska zadruga za obrazovanje ženskinja, gdja Sofija Spevec	Sofija Spevec [v.r.]
14	Visokoj veterinarskoj školi	Prof. [podpis nečitak]
15	Hrvat. pjevačko druš. "Sloboda"	Barić [v.r.]

16	Uredništvo "Riječi"	[podpis nečitak]
17	Uredništvo "Obzor"	Horvath [v.r.]
18	Gosp. A. Gjermanović	Gjermanović [v.r.]
19	Hrv. pjevač. druš. "Kolo"	Bradač [v.r.]

Dostavio 1. XII.

	Ime i prezime	Stan	Podpis
1	Kolo sestara SHS	Jelačićev trg 21.	Nada Prica [v.r.]
2	Savez industrijalaca	Zrinski trg 3.	[...] Alexander [v.r.]
3	Zadruga: Srпкиnja	Berislavićeva 5	E. Borota [v.r.]
4	Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti	Zrinjevac (Muzej)	Firšt [v.r.]
5	Društvo Sv. Jeronima	Zrinjevac	MG [v.r.] [Žig]
6	Proljetni Salon	zgrada Umjetničkog Paviljona	M. Anić [v.r.]
7	Francuski konzul	Zrinjevac	Petar [v.r.]
8	Centralna Menza	Sajmište	[podpis nečitak]
9	Hrvatska Matica	Zrinjski trg	S. Mlinarić [v.r.]
10	Udruga učiteljica (odsjek za našu djecu), gdja M. Magdić	Đorđićeva 18	Katarina [v.r.]
11	Društvo inženjera i arhitekta	Zrinjevac	Krelj [v.r.]
12	Jugoslavensko žensko udruženje	Palmotićeva 3	D. Vilmel [v.r.]
13	Hrvatska žena	Petrinjska 3	Jordanić [v.r.]
14	Uredništvo Narodna politika	Kaptol 27	Tiljan [v.r.]
15	Hrvatska katolička ženska sveza	Kaptol 29	D. Vilmel [v.r.]
16	Prečasni Kaptol	Kaptol	Geršek Anton

			[v.r.]
17	Preuzvišeni gosp. nadbiskup dr. A. Bauer	Kaptol	"
18	Gospojinski klub	Petrinjska 3	Jordanić [v.r.]
19	Hrvatsko-slavonski ljekarnički zbor	Marovska 2/II	Zistler [v.r.]
20	Hrvatski katol. narodni Savez	Kaptol	Cveta Meržan primila [v.r.]

16.

1921., [prosina 1.], Zagreb – Molba za poziv na promaknuće počasnoga doktora.⁵⁰

Molim, da se pozove na Bulićevu promociju: Narodni ženski savez S.H.S. Predsjednica: Zlata Kovačević, telef. 15-81. Prilaz 46/II.

17.

1921., prosina 2., Zagreb – Raspored službi prigodom promaknuća počasnoga doktora Frana Bulića.⁵¹

Šenoa, Bulat.

Šenoa će preuzimati one koji će ići u garderobu.

1.) Čajko u senatsku sobu radi garderobe.

2.) Premor na vratima I.

3.) Šklebar u auli. Bulat u aulu.

4.) Premor, II., na vrata II.

5/6.) Mužić i Sviben pri ruci u rektoratu. Eventualno Sviben na hodniku, ako Šenoa i koga u garderobu.

7.) Horvatek i 8.) Vuković za garderobu voditi.

Čedelju za senat i za gospođe neka rezervira.

Krušlin, tipkačica, Perčić, Žabek, Pećar, Župan, Pedel, Šklebar, Koluder.

18.

1921., prosinca 2., Zagreb – Pozivnica rektora Vladimira Varičaka studenticama Sveučilišta da se obuku u narodna odijela.⁵²

⁵⁰ Rukopisna bilješka, u arhivu RSuZ.

⁵¹ Rukopisna bilješka, u arhivu RSuZ.

[*Rukopisni nacrt, izvor A.:*]

Radi sutrašnje promocije monsignora Frana Bulića na začasnog doktora ovog sveučilišta trebalo bi uresiti sveučilišnu aulu.

Stoga molim gospođice slušačice, koje imadu narodno odijelo, da bi bile ljubezne u tom odijelu doći sutra prije ½ 12 u aulu, gdje će im se naznačiti mjesta.

Zagreb, 2. decembra 1921.

Dr. V. Varićak o.g. rektor.

[*Tipkopisni primjerak, izvor B.:*]

Radi sutrašnje promocije mo[n]signora Frana Bulića na začasnog doktora ovog sveučilišta trebalo bi uresiti sveučilišnu aulu.

Stoga molim gospodjice slušačice, koje imadu narodno odijelo, da bi bile ljubezne u tom odijelu doći sutra prije ½ 12 u aulu, gdje će im se označiti mjesta.

U Zagrebu, dne 2. decembra 1921.

Dr. V. Varićak [v.r.], o.g. rektor.

19.

1921., [prosina 2.], Zagreb – Bilješka rektora V. Varićaka o redosljedu događanja kod promaknuća počasnoga doktora Frane Bulića.⁵³

Rektorov govor.

Zahvalnica.

Rektorov odgovor i poziv za predavanje.

Doktorandovo predavanje.

Promocija obična.

[*Među spisima o počasnom doktoratu Frane Bulića čuva se tiskani primjerak, tzv. sponsija, tj. obećanja koja daju doktori prava, bez nadnevka, a među Bulićeve spise uvršten je vjerojatno samo kao uzorak za slično događanje.⁵⁴*]

Sponsije

kod promocija na doktorat prava (za više od jednoga kandidata).

Kr. Zemaljska tiskara Zagreb.

Sponsije kod promocija na doktorat prava.

⁵² Izvor A. Vlastoručni rukopisni nacrt, u arhivu RSuZ. — Izvor B. Tipkopisni primjerak, s vlastoručnim podpisom, u arhivu RSuZ.

⁵³ Rukopisna bilješka, u arhivu RSuZ.

⁵⁴ Tiskana knjižica, u arhivu RSuZ.

Kad Rektor završi uvodni govor, rekne prvi Doktorand ovo:

Magnifice Domine regiae Universitatis Rector! Magnifice Domine facultatis iuridico-politicae Decane! Magnifice Domine eiusdem facultatis Professor et Promotor!

Drugi **Doktorand**: Cum omnia praestiterimus, quae pro obtinenda Iuris laurea praescripta sunt, demisse rogamus, ut nobis gradum ex Iure conferre dignemini.

Na to pročita Promotor ove sponsije:

Examiniibus, doctorandi clarissimi, quae ad eorum, qui in iure doctoris nomen ac honores consequi student, doctrinam explorandam lege constituta sunt, cum laude superatis, nos adiistis, ut Vos eo honore, quem appetiistis, in hoc sollempni consessu ornaremus.

Sed prius fides est danda, Vos tales semper futuros, quales Vos esse iubebit dignitas, quam obtinebitis, et nos Vos fore speramus.

Spondebitis igitur:

primum, Vos huius Universitatis, in qua summum in iure gradum ascenderitis, piam perpetuo memoriam habituros, eiusque res ac rationes, quoad poteritis adiuturos;

dein honorem eum, quem in Vos conlaturus sum, integrum incolumemque servaturos, neque unquam pravis moribus aut vitae infamia commaculatos;

postremo, doctrinam iuris, qua Vos nunc polletis, impigro labore culturos et in vitae usum et commoda ita conversuros, ut aequitas iuris, qua salus civitatis continetur, quantum in Vobis est, usquequaque conservetur: haec Vos ex animi Vestri sententia spondebitis ac pollicebimini?

Doktorandi: (*stavši jedan za drugim desnu ruku na krunu žezla, koje im prikloni pedel*): Spondeo ac polliceor.

Promotor: Itaque iam nihil impedit, quominus honores, quos obtinere cupitis, Vobis impertiamus:

Ergo ego Promotor legitime constitutus Vos ex decreto ordinis mei, Iuris doctores creo, creatos renuntio, omniaque iuris doctorum iura ac privilegia in Vos cónfero, in eiusque rei fidem haec diplomata, Universitatis sigillo insignita, Vobis in manus trado.

Treći **Doktorand**: Pro collato honore et gradus dignitate gratias nostras Vobis offerimus. *)

Nakon toga idu doktorandi k Rektor, zatim k Dekanu i Promotoru, koji im pružaju ruku, a ovaj posljednji ujedno i diplomu, i napokon upišu doktorandi u knjigu sveučilišnih doktora svoje ime.

*) Ako je više doktoranda od tri, govori prvi doktorand za sve sponzije. Ako su samo dva kandidata, podijele se sponzije između njih.

20.

1921., [prosina 2.], Zagreb – Tekst svečane izjave o imenovanju počasnoga doktora Frane Bulića.⁵⁵

[*Nacrt početka svečane izjave, izvor A.*]

Senatus academicus Universitatis regni Serborum, Croatarum Slovenorumque Zagrabiensis, cum professorum facultatis philosophicae collegium proposuisset in consessu suo die vicesimo quinto mensis Julii anni millesimi nongentesimi vicesimi primi [= 25.VII.1921.] censuit, ut Te ob eximia in archaeologia rebusque domesticis promovendis et in veteribus artis monumentis conservandis merita titulo philosophiae doctoris honoris causa orneret.

[*Tekst cijele svečane izjave, izvor B, objavljen je u knjižici: BULIĆ, I. Svečana promocija, (1922.), str. 27-28; ovdje na str. 673.*]

21.

1921., prosinca 3., Zagreb – Uvodni govor rektora Vladimira Varičaka.⁵⁶

[*Nacrt početka uvodnoga govora, izvor A¹:*]

Velecijenjene gospođe i gospodo! Monsignore, dični naš svečaru!

Profesorski zbor Filozofskog fakulteta u svojoj sjednici od 5. februara 1921. jednoglasno je zaključio predložiti akademskom senatu, da se Vama – monsignore – povodom Vaše 75-godišnjice podijeli čast doktora filozofije honoris causa.

Akademski je senat na sjednici od 25. jula o.g. jednoglasno stvorio zaključak, da se Vas promovira na počasnog doktora filozofije ovoga sveučilišta, te da Vam se uruči doktorska diploma.

⁵⁵ Izvor A. Rukopisni nacrt početka svečane izjave, u arhivu RSuZ. — Izvor B. Cijela svečana izjava objavljena je u: BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 27-28.

⁵⁶ Izvor A¹. Rukopisni nacrt početka govora, u arhivu RSuZ. — Izvor A². Rukopis Josipa Brunšmida cijeloga uvodnoga govora, s tiskanim i precrtanim zaglavljem, u arhivu RSuZ. — Izvor B. Tiskani govor u knjižici: BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 5-7.

Kr. hrvatsko-slavonska zemaljska vlada, Povjereništvo za prosvjetu i vjere izvolila je taj zaključak dne 20. augusta o. g. s odobrenjem da uzme na znanje.

Akademičke vlasti htjele su, mosignore, provodom 75-te obljetnice Vašega rođenja, da Vam izreknu svoje priznanje za Vaše odlično djelovanje na polju znanosti kroz taj lijepi niz godina, što ste sreću imali da ih doživite.

[*Nacrt cijeloga uvodnoga govora, koji je rukopisno sastavio Josip Brunšmid, izvor A²:*]

[Grb]

~~Ravnateljstvo Arheološkog odjela Narodnoga muzeja~~

Profesorski zbor Filozofskoga fakulteta u svojoj je sjednici od 5. februara 1921. jednoglasno zaključio da će predložiti akademikom senatu, da se Vama, [*precrtano*: poštovani gospodine *i iznad dopisano*:] monsinjore, povodom Vaše 75-godišnjice podijeli čast doktora filozofije honoris causa.

Akademički je senat u sjednici od 25. jula 1921. stvorio jednoglasno zaključak, da se Vas promovira na počasnoga doktora filozofije ovoga sveučilišta, te da vam se uruči doktorska diploma.

Kr. hrv. slav. zem. vlada, Povjereništvo za prosvjetu i vjere, izvolilo je da ovaj zaključak 20. augusta 1921. s odobrenjem uzme na znanje.

Akademičke vlasti htjele su, Vama, [*precrtano*: poštovani gospodine *i iznad dopisano*:] monsinjore, provodom 75. obljetnice Vašega rođenja, da izreknu svoje priznanje za Vaše odlično djelovanje na polju znanosti kroz taj lijepi niz godina, što ste ih imali da doživite.⁵⁷

Rođen u malenome Vranjicu – toj maloj Veneciji – a na dogled ostanaka rimskoga velegrada Salone i divne palače, koju si je na mjestu današnjega Spljeta sagradio veliki car Dioklecijan, Vi ste u neku ruku u sebi nosili kao neku predestinaciju za onaj rad koji Vas je imao da zapadne. Dobivši kao ravnatelj solinskoga muzeja u Spljetu za to priliku, dali ste se na arheološka pretraživanja i iskapanja u području bliže i dalje okolice Vašega zvaničnoga i Vašega rodnoga mjesta. Sreća Vam je vanredno poslužila, pa se postigli sjajan uspjeh. Uskrisili ste pred našim očima u svojim ostancima nekadašnje starokršćanske građevine solinske na Manastirinama i Marusincu. Otkrili ste na više mjesta ostanke starohrvatskih vladalačkih dvorova i crkvenih zadužbina, a iz njih se uz karakteristične savremene ornamentovane arhitektonske komade pojaviše i epigrafski spomenici, na kojima se sjaje imena hrvatskih vladara od prije hiljadu i više godina, počam od vojvode

⁵⁷ Od početka dovde tekst govora je prcrtan s četiri kose crte.

Trpimira. U ostacima njezine zadužbine, crkve blažene Gospe od Otoka u Solinu, našli ste, razbijen na nebrojeno mnogo komada i rekonstruirali sarkofag s napisom, u kojem je negda počivala hrvatska kraljica Jelena, koja je umrla godine 976.

Uz ovo Vaše ekskavatorstvo ističe se, kao ne manje vrijedna strana Vašega zaslužnog djelovanja, Vaše marno nastojanje oko očuvanja starih arheoloških i historičkih spomenika, kojima je naša Dalmacija tako bogata. Naročito Dioklecijanova palača i u njoj nalazeća se stolna crkva spljetska – ta nekadašnja careva grobnica – bijahu dragocjeni objekti, za koje ste se brinuli, a kakovih na cijelom području naše države nigdje više nema. Proučavajući ih povodom Vašega konservatorskoga rada, Vi ste ih upoznali, kako ih nitko drugi ne pozna.

Vaš literarni znanstveni rad arheološki i historički velikim je dijelom sadržan u Vašem znanstvenom časopisu “Bulletinu”, od kojega ste počam od sedme njegove sveske izdali preko 30 godišta, a velikim dijelom i sâm napisali, priopćujući rezultate svojih iskapanja i istraživanja. Veći dio Vaših radnja kreće se na polju starokršćanske arheologije i ranije sredovječne hrvatske historije u sjevernom dijelu Dalmacije. Kao osobito važni ističu se Vaši radovi o solinskim mučenicima i o hronologiji solinskih biskupa, pa naročito Vaši “Hrvatski spomenici u kninskoj okolici”, kojima ste otvorili vidike u dotle gotovo posvema nepoznato područje umjetničkoga djelovanja na našem teritoriju.

Veliku važnost položili ste, ne bez opravdana razloga, u propagandu riječi, kako bi se u najširim svjetskim krugovima, i stručnjačkim i lajičkim, koji su posijetili mjesto Vašega djelovanja, toli lijepo i zanimivo i poradi svoga blaženog prirodnoga položaja, što bolje upoznala njegova sjajna prošlost. Ne žaleć ni truda ni vremena, vodeć zvane a možda još i više puta ne zvane, Vi ste i time izvršili važnu jednu kulturnu misiju. Osobito ste se učinili zaslužnim povodom velikoga kongresa kršćanskih arheologa, koji se je g. 1894. po Vašem nagovoru u Spljetu držao, a koji ste pozdravili izdavši i dijelom sâm napisavši tri prigodna spomenspisa “Ephéméris Salonitana, Spalatensis i Bihaćensis”, u kojima se nalaze članci iz područja glavnih znanstvenih grupa, koje ste Vi gojili.

Sa svih istaknutih razloga i poradi Vašega naučnoga i poradi Vašega inoga opće-korisnoga rada, koji je s njime bio u savezu, posvema je jasno da ste zavrijedili, da Vas najstarije naše sveučilište odlikuje najvećom čašću, koji ono može da podijeli, imenujuć Vas svojim počasnim doktorom.

Znajući, da ćete Vi u svom dosadanjem radu ustrajati, dokle god Vam to Božja providnost bude dozvolila, ja Vam čestitam povodom današnje svečanosti i molim Vas, da pristupite promocijalnomu aktu.⁵⁸

[*Tekst cijeloga uvodnoga govora, izvor B, objavljen je u knjižici: BULIĆ, I. Svečana promocija, (1922.), str. 5-7; ovdje na str. 655.*]

22.

1921., prosinca 3., Zagreb – Govor Frane Bulića kao zahvala za počasni doktorat i odgovor na rektovor govor.⁵⁹

Vele možni gospodine rektore! Visoko učena gospodo!

“Si quid est in me ingenii, quod sentio quam sit exiguum, aut si qua exercitatio dicendi [*slijedi precrtano: in qua me non infitior mediocriter esse versatum*], aut si huiusce rei ratio aliqua ab optimarum artium studiis ac disciplina profecta, ... earum rerum omnium vel imprimis hic A. Licinius Archia fructum a me repetere prope iure suo debet”.

Dozvolite, vele možni gospodine rektore i vele učena gospodo, da ovim uvodnim riječima Ciceronova govora na obranu pjesnika Arhije, navrativši ih na današnju prigodu, na prilike ovog središta našega kulturnog života i na moje lične i duševne veze sa nosiocima naše kulture, izrazim moje osjećaje harnosti na počasti, kojom me danas odlikuje Hrvatska *Alma Mater*.

“Ako je u meni nešto strukovnog zvanja, a osjećam da ga je malo; ako sam kroz svoj vijek nešto poradio na polju znanosti općenite i narodne”, za sve to dugujem ponajviše i poticaju i savjetu i pomoći i saradnji baš Vama ovdje, gospodo, u bijelome Zagrebu, Vašim kulturnim zavodima, Sveučilištu i Akademiji jugoslavenskoj, ovdašnjim nosiocima narodne kulture, a navlastito onome Duhu, koji je iz ovoga Srca i Uma Hrvatske sipao luči na sve strane domovine u času njezine neslobode. Ovaj je Duh spremao temelje oslobođenju i ujedinjenju i stvarao onu Veliku Ideju, koja je postala Djelom junačkim zamahom, ali je spravljana bila tihim naučnim i prosvjetnim radom dugih pokoljenja, kao što je u davnim vijekovima Kršćanska Misao, tinjajući u katakombama, postala plamenom preporoda u Kristovu duhu.

⁵⁸ Posljednji odlomak je precrtan.

⁵⁹ Izvor A. Tipkopišni izvornik s rukopisnim ispravcima Frana Bulića, na četiri stranice, u arhivu RSuZ. — Izvor B. Tiskani govor u knjižici: BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 8-11 (ovdje na str. 657).

Dok se upravo ovih dana po svijetu slavi “nepoznatog borca”, kojemu je krvava žrtva pokosila mladi život – ufajmo za spas kulture i za dobro čovječanstva – dok i naš iskrvavljeni narod kiti grobove i prinosi počast žrtvama mladih života, dobro je i značajno je da se u tom istom času iskazuje priznanje i tihome kulturnome radu na polju znanosti. Time pokazuje naš narod težnju za kulturnim napredkom u zajednici ljudskoj i izriče spoznaju, da nauka i znanost podižu čovječanstvo i osnažuju države i narode jednako kao i ratne podvige, i još bolje i trajnije.

Ovako shvaćam i sa zahvalom primam naklonost i počast, koju ovaj visoki kulturni Zavod iskazuje ne meni lično, nego kroz moju skromnu osobu onome spasonosnom nastojanju svih nas, da duhom napretka i prosvjete dalje kročimo i na više se dižemo u postignutoj slobodi.

Gojeći od mlađih dana pretežno na temelju klasičnih nauka povjesnu znanost, shvaćao sam svedjer njezin uzvišeni zadatak u smislu sve većeg podizanja naroda na svedj višu moralnu i kulturnu razinu i na nacionalno pripremanje za dan slobode.

Sa utjehom i ponosom mogu ustvrditi, da sam u vršenju ovoga plemenitog zadatka bio uvijek u suglasju i u najtješnjoj vezi sa prosvjetnim i nacionalnim Duhom, koji je u kulturnom središtu svijetlio kroz najizabranije umove našega Naroda.

Bilo je g. 1881. kada se za Sveslavenskog hodočašća u Rimu za prviput sastadoh sa blage uspomene pok. biskupom Strosmyerom, akademikom Račkim, te mnogim drugim rodoljubima. Mnogo sam općio osobito sa pok. Račkim, koga kasnije nazvah Kulturnim Djelom naše Misli kulturne, utjelovljene u biskupu Strosmyeru. Nikada nezaboravih naših šetnja uzduž Tibera, mimo tamnih dućana antikvara, iz kojih je Strosmyer izvukao dosta slika, da obogati Vašu Galeriju. Padao tada često govor na staroslavensku službu Božju, njezinu uporabu i uščuvanje, na važna historijska i umjetnička pitanja u Dalmaciji, na narodne spomenike u Splitu i okolici. Sa Račkim snovao sam mnogo toga, što se kasnije i ostvarilo i čvršće utanačilo na solinskim iskopinama g. 1893. Na solinskom polju učvrstila se ideja osnutka Društva “Bihaća” za istraživanje domaće povijesti, te ovo društvo bi g. 1894. utemeljeno na klasičnom tlu kod crkve Sv. Marte na Bihaćkom polju. Snovalo se tada, njegovim poticajem, o sabiranju materijala umjetnosti i umjetničkom obrtu u hrvatskim zemljama, te o izdanju djela sa ilustracijama svih gradjevina i umotvora do XII. stoljeća i kasnije do doba preporoda umjetnosti [*slijedi precrtano*: te je Akademija ove djelomično i provela].

Otkrićem natpisa hrvatskih knezova Držislava i sina mu Svetoslava g. 1886. u Kninskom polju počimlje moje često dopisivanje sa zagrebačkim

učenjacima u Muzeju, Akademiji i Sveučilištu, a objelodanjenjem moje prve knjige o Hrvatskim spomenicima u kninskoj okolici po Akademiji, stupam kao njezin počasni član, u sve tijesnije odnošaje i veze sa Vašim stručnjacima, od kojih mnogi počivaju u snu mira, a nekoje starije sa zadovoljstvom vidim danas ovdje, te i sa mladjom generacijom naših učenjaka, kojih se lijepa kita takodjer ovdje sabrala.

Sve ove veze bijahu meni pobudom na dalji oduševljeni rad sa ljudima od moje i od drugih struka. Sve je nas vodio isti duh, isti cilj. Nikada se nisam kući povratio iz bijelog Zagreba, iz Vaše umne sredine, ili iz susjedne Rogatačke Slatine, gdje se okupljamo i na političke i na znanstvene ugodne razgovore, a da se ne osjetih svježiji, oduševljeniji za rad. Naklonost i simpatije, kojim su Zagreb i cijela Hrvatska, pratili moj skromni rad na znanstvenom polju, a i događaje moga, kadikad uzburkanog života, posjet Vaših rodoljuba i učenjaka, osobito mog neprežaljenog prijatelja pok. Smičiklasi na naše obale, na polje moga strukovnog rada, bila su za me uvijek poticalom na još ustrajniji rad. A god. 1898, kada se je iza znanstvene šetnje po Fruškoj gori, u društvu Francuza Zeillera i mons. Ritiga zaletih do Beograda, da vidim prijatelje na onim učevnim zavodima, od kojih pozdravljam ovdje odlična predstavnika, nadjoh i ondje razumjevanja i susretaja, te u krugu prijatelja u Djakovu i u Zagrebu rekoh, a kasnije i pisah, kako bi bilo lijepo, da se znanstveno-strukovna istraživanja po onim lijepih krajevima o prvim početcima kršćanstva udese i vode složno – collatis consiliis – sa braćom iz Srbije. Pa eto učenjaci svih triju plemena našega naroda uhvatili se lani složno u kolo za jedan opsežni znanstveni rad i pružili primjer ostalim otačbenicima kako susretljivošću, međusobnim štovanjem i priznanjem može se složno na svakom polju raditi.

Pregledajući, nakon 50 godina, polje kulturnog rada na kojem smo mi svi saradjivali, ja se ne tješim i ne ponosim toliko množtvom rimskih natpisa i spomenika, koje sam po ruševinama stare Salone prebirao i osvjetljivao, prinoseći svoj skromni kamićak općoj znanosti, koliko se sinovskom ljubavi tješim, dičim i ponosim otkrićem onih siromašnijih ali srcu i ljubavi našoj puno milijih spomenika naše narodne hrvatske prošlosti.

Jer u doba dojučerašnjeg prepora za ove naše obale i Jadransko more, uz ozbiljne i sjajne spomenike uminule moći i veličine, naći makar skromne razdrobljene spomenike narodne naše prošlosti, tečevina je velika, koja sadrži u sebi i kulturnu i narodnu pobjedu.

Na načetome polju kulturnog i nacionalnog rada ima još mnogo da se ore i kopa.

Treba mladih radenika, a te će odgajati ova naša Alma Mater, ovaj naš bijeli Zagreb sa svojim lijepim i plemenitim kulturnim hramovima, ovo naše kulturno i naučno središte, u koje je iz primorskih koljevaka prenešena luč znanja i prosvijete i ušćuvana u potpunome sjaju u svjetlosti.

Prošavši najužasniju buru krvi, iznesavši Slobodu narodnu, treba da ju složnim silama, u bratskoj jednakosti i plemenitom natjecanju svih plemena i slojeva – *maneant in bonis aemulatio* – ušćuvamo, i da kulturnim radom na svim granama ljudskog znanja i umjenja poradimo za opće narodno dobro.

Stupajući haran kao ponajstariji sin u Krilo Tvoje, Tebi, Alma Mater, želim, da mladost našu izmorenu i iskrvavljenu na bojištu, da našu uzdanicu uzmeš pod blagotvorno okrilje svoje i u sebi stвориš rasadnik znanja i umijenja, napredka i sreće.

Naša Alma Mater [*precrtano: Zagrabiensis*] vivat, crescat, floreat!
Hrvatsko sveučilište u Zagrebu živilo, raslo, cvalo!

23.

1921., prosinca 3., Zagreb – Drugi govor rektora Vladimira Varičaka.⁶⁰

[*Cjeloviti drugi govor rektora, izv. A¹:*]

Monsignore!

S ponosom i s veseljem gledamo mi na bogatu i neobično blagoslovljenu žetvu Vašega naučnog rada i nastojanja. Sve se više uvjeravamo kako je naše sveučilište bilo sretne ruke, kada je poseglo za tim, da Vaše časno ime unese u knjigu začasnih doktora.

Ovih pak posljednjih dana, od kako se, monsignore, pročulo za Vašu promociju, tolik se interes za nju pokazao u gradjanstvu našega miloga Zagreba, te sam ja potpuno uvjeren, da popularnijega, ni simpatičnijega doktoranta naše sveučilište još imalo nije.

Veoma žalim što je skroma ova naša aula premalena bila, da primi sve one, koji su željeli danas ovdje biti.

Medju odličnim našim gostima, koji su udostojali svojim prisustvom da uveličaju ovu našu današnju slavu, za cijelo ih ima lijepi broj, koji su imali sreću, da ih Vi provedete Vašim muzejem, Dioklecijanovom palačom i Solinskim poljem.

⁶⁰ Izvor A¹. Tipkopični izvornik cjelovitog govora, na dvije stranice, u arhivu RSuZ. — Izvor A². Stenogramski zapis dijela govora, koji je pročitala i preslovčila Mirjana Glavanović-Kedl (na čemu joj zahvaljujem!), u arhivu RSuZ. — Izvor B. Tiskani govor u knjižici: BULIĆ, I. *Svečana promocija*, (1922.), str. 12-13.

Ni[t]ko od njih nije zaboravio sjaja Vaših očiju ni žive Vaše riječi, u kojoj treperi Vaša vatrena duša, kad tumačite slavnu prošlost Vašega rodnoga kraja.

Svi se ti danas raduju, gledajući Vas čila i krepka u neprekidnom radu i okupljena vazda novim osnovama. Svi ti od srca žele, da Vaša neumorna radna snaga i Vaše uživanje u naučnom radu ostane još dugo vremena ušćevano, Vama na čast, a nama na diku i ponos.

Vi ste, dični naš svečaru, sugestivnom snagom Vaše riječi i čarom Vaše ličnosti obajali i oduševili tisuće ljudi svakog roda i plemena, koji se na glas o znamenitosti Vaših starina i iskopina izmijeniše u bijelom Vašem Splitu, tijekom ovih četrdeset gotovo godina, što onamo neprekidno djelujete, a kako se među te recimo hodočasnike i sam ubrajam, ne mogu da propustim, te da ne naglasim koliko zadovoljstvo osjećam, što je upravo mene kao ovogodišnjeg rektora dopala ugodna dužnost da Vas, monsignore, pozovem da pristupite k svečanom činu promocije.

Ali prije nego li to učinite, držim da ću ugoditi cijelom odličnom zboru, ako Vas zamolim, da još jedamput uzmete riječ, te nam progovorite o metodama i ciljevima nauke, kojoj ste svoj živoy posvetili.

[*Stenogramski zapis dijela govora, koji je pročitala i preslovčila Mirjana Glavanović-Kedl, izovr A².*]

ODGOVOR REKTORA

Sa ponosom i sa veseljem gledam na bogatu i naučnu blagoslovnu žetvu Vašeg naučnog rada i nastojanja. Sve se više uvjeravam kako je naš sveučilišni posao sretne ruke da se Vaše časno ime unese u knjigu drugih dokumenata.

Prije nekoliko dana od kada se među nekolicinom ljudi pročulo za Vašu promociju, i toliko se interesa pokazalo u građanstvu našeg milog grada, te sam potpuno uvjeren ... da popunjavanjem sa simpatičnim dokumentima našeg sveučilišta još ima dana.

Dalje želim reći skromno da su naše mogućnosti premalene da istaknemo sve one koji su željeli danas ovdje biti.

Nitko nije zaboravio sjaj Vaših očiju, s živom Vašom riječi u kojoj Vaša duša tumači slavnu prošlost Vašeg odanog rada, koji će još dugo vremena ostati slavan, Vama na čast, a nama na diku i ponos.

Smatram da ću ugoditi cijelom dičnom zboru kada Vas zamolim da još uzmete riječ, te da nam progovorite o metodama i ciljevima nauke kojoj je bitno da živo posvetimo.

[*Tekst cijeloga drugoga govora, izvor B, objavljen je u knjižici: BULIĆ, I. Svečana promocija, (1922.), str. 12-13; ovdje na str. 660.*]

24.

1921., prosinca 5., Zagreb – Zahvala rektora Vladimira Varičaka Juliju Goliku za sastavljanje teksta obećanja i povelje za Franu Bulića.⁶¹

Gospodinu dr. Juliju Goliku, kr. sveučilišnom profesoru itd., ovdje.

Poštovani gospodine kolega! Vi ste Vašom ljubeznom predusretljivosti spremajući sponzije za svečanu promociju monsignora F. Bulića, pa zadivljujući tekst njegove diplome, učinili veliku uslugu ovome rektoratu. Stoga Vas molim da mi dopustite, [*precrtano*: još jedanput] da Vam izrečem najsrdačniju hvalu akademskog senata i rektora.

Uz izraz osobitog poštovanja, Vaš odani dr. V. Varičak, o.g. rektor
Zagreb, 5. decembra 1921.

25.

1921., prosinca 5., Zagreb – Popis primatelja dara od 1200 kruna koje je darovao Frane Bulić prigodom svoga promaknuća u počasnoga doktora.⁶²

[*Nacrt popisa:*]

Iskaz o podjeljen[j]u takse od 1200 kruna, što ih je darovao prigodom promocije monsignor Fran Bulić.

Ime i prezime Iznos

Krušlin, 120

Šklebar, 120

Perčić, 120

Koluder, 100

Premor pisar, 80

Tipkačica Kipčić Marija, 80

Župan pisar, 40

Čajko, 60

Gerin kućni sluga, raznašao pozive, 50

Premor Rudolf, pomoćni pod. kod Cara, 60

⁶¹ Uredski rukopisni nacrt pisma, u arhivu RSuZ.

⁶² Rukopisni nacrt popisa, te rukopisni izvorni popis, s utisnutim jajolikim žigom (u sredini grb Kraljevstva S.H.S., te uokolo nadpis u dva redka, gore vanjski: REKTORAT SVEUČILIŠTA, gore unutarnji: Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca, te dolje: U ZAGREBU), i vlastoručnim podpisom, u arhivu RSuZ.

Mužić, 80
Sviben, 80
Horvatek, 50
Vuković, 60
~~Žabek~~
Premor, pečiložac
Žabek, 10

[Rukopisni izvorni popis:]

Iskaz

o podijeljenu tak[s]e od 1200 kruna što ih je darovao prigodom promocije g.
monsig(n)or Fran Bulić.

	Ime i prezime	Iznos	Potvrda primitka
1	Krušlin Stjepan	240	Krušlin [v.r.]
2	Šklebar Ivan	240	Šklebar [v.r.]
3	Perčić Nikola	240	Perčić [v.r.]
4	Koluder Ignjat	200	Koluder [v.r.]
5	Premor Radoslav	160	Premor [v.r.]
6	Kipčić Mara	160	Kipčić [v.r.]
7	Župan Luka	80	Župan [v.r.]
8	Čajko Janko	120	Čajko [v.r.]
9	Mužić Stjepan	160	Mužić [v.r.]
10	Sviben Josip	160	Sviben [v.r.]
11	Horvatek Marko	100	Horvatek [v.r.]
12	Vuković Martin	120	M. Vuković [v.r.]
13	Žabek Franjo	200	Žabek [v.r.]
14	Grm Julijus	100	Grm [v.r.]
15	Premor Rudolf	120	Premor [v.r.]
	Ukupno	2400	

U Zagrebu, 5. XII. 1921.

[Žig]

Dr. V. Varićak, o.g. rektor

26.

1921., prosinca 6., Zagreb – Zahvala rektora Vladimira Varičaka Josipu Brunšmidu za sastavljanje prikaza života i djela počasnoga doktora Frana Bulića.⁶³

Gospodinu dru. Josipu Brunšmidu, kr. j. r. sveučilišnom profesoru, u Zagrebu.

Poštovani gospodine kolega! Vi ste Vašom ljubeznom susretljivošću spremajući za svečanu promociju monsignora F. Bulića stručni prikaz njegova rada, učinili veliku zaslugu ovom rektoratu.

Stoga mi dopustite, da Vam zato rečem najsrdačniju hvalu akademskog senata i rektora.

Uz izraz osobitog poštovanja, Vaš odani dr. V. Varičak, o. g. rektor
Zagreb, 6. decembra 1921.

27.

1921., prosinca 8., Ljubljana – Rektor Ljubljanskoga sveučilišta javlja da je tek toga dana primio poziv na promaknuće.⁶⁴

Rektorat univerze v Ljubljani.

221 prez.

V Ljubljani, 8. decembra 1921.

Rektorat kr. univerze, Zagreb

Vaše glasom poštnega pečata dne 2. decembra t. l. oddano vabilo k svečani promociji monsignora Frana Bulića mi je došlo šele danes, 8. decembra. Obžalujem, da se vsled tega te slavnosti nisem mogel udeležiti.

Blagovolite to vzeti na znanje in sprejeti izraz mojega globokega spoštovanja.

[Žig]

Rektor: Krek [v.r.]

28.

1922., Zagreb – Spomen-knjižica Ivana Bulića o promaknuću Frane Bulića u počasnoga doktora.⁶⁵

⁶³ Uredski rukopisni nacrt pisma, u arhivu RSuZ.

⁶⁴ Tipkopijski izvornik, br. 221/1921. Prez., s utisnutim žigom (u sredini grb Kraljevstva S.H.S., te uokolo nadpis u dva redka, gore vanjski: UNIVERZA, gore unutarnji: Kraljevstva Srbov, Hrvatov in Slovencev, te dolje: LJUBLJANA), te vlastoručnim podpisom, u arhivu RSuZ.

⁶⁵ Tiskana knjižica: BULIĆ, Ivan. *Svečana promocija na počasnoga doktora filozofije Zagrebačkoga sveučilišta monsignora Frana Bulića, direktora Arheološkoga muzeja*

SVEČANA PROMOCIJA NA POČASNOGA DOKTORA FILOZOFIJE
ZAGREBAČKOGA SVEUČILIŠTA MONSIGNORA FRANA BULIĆA,
DIREKTORA ARHEOLOŠKOGA MUZEJA U SPLITU I
POKRAJINSKOGA KONSERVATORA ZA STARE SPOMENIKE,
DNEVA 3. DECEMBRA 1921.
IZDAO DR. IVAN BULIĆ
ZAGREB, 1922.

[*Svjetlopis s tumačenjem*.:] Monsignor dr. Frano Bulić

[**str. 5**]

UVODNI GOVOR REKTORA DRA VLADIMIRA VARIĆAKA.

Velecijenjene gospodje i gospodo! Monsignore!*

Profesorski zbor Filozofskoga fakulteta u svojoj sjednici od 5. februara 1921. jednoglasno je zaključio predložiti akademickomu senatu, da se Vama, monsignore, povodom Vaše 75-godišnjice podijeli čast doktora filozofije honoris causa.

Akademički je senat u sjednici od 25. iula o. g. jednoglasno stvorio zaključak, da se Vas promovira na počasnoga doktora filozofije ovoga sveučilišta, te da Vam se uruči doktorska diploma.

Kr. hrvatsko-slavonska zemaljska vlada, Povjereništvo za prosvjetu i vjere, izvolila je taj zaključak dne 20. augusta o. g. s odobrenjem da uzme na znanje. [**str. 6**]

u Splitu i pokrajinskoga konservatora za stare spomenike, dneva 3. decembra 1921.
Izdao dr. Ivan Bulić. Zagreb, 1922., 31 stranica.

* [*Izborna bilješka*.:] Svečana se promocija obavila u Auli zagrebačkoga sveučilišta o podne 3. prosinca 1921. U samoj dvorani našli su mjesta tek najodličniji predstavnici zagrebačkoga društva. Rektor, u pratnji dekanâ svih fakulteta, stupio je u dvoranu točno u 11 ½ sati zajedno s Doktorandom. Sveučilišni senat zapremio je određena sjedala, a tako i velik broj sveučilišnih profesora s drom **Vulićem**, profesorom beogradskoga universiteta. Članovi Jugoslavenske akademije, koji borave u Zagrebu, bili su svi nazočni zajedno s pokroviteljem, nadbiskupom-metropolitom, drom **Antonom Bauerom**. Vladu je zastupao povjerenik za prosvjetu **dr. Alaupović**; vojsku, generali **Pešić i Srečković**; svećenstvo, senjski biskup **dr. Marušić**, te posvećeni biskupi **dr. Lang i dr. Premuš**. Sva kulturna i humanitarna društva kao i svi učevni zavodi odaslali su svoje zastupnike. Prisustvovao je nadalje francuski konzul **La Garde** i ministri i. s. **dr. Trumbić i dr. Drinković**. Na lijevoj strani Aule našle su se na okupu vrlo odlične zagrebačke gospodje; a u sredini, iza Doktoranda, zauzela je svoje mjesto deputacija iz Vranjica, svečareva rodnoga mjesta, te njegov sinovac **dr. Ivan Bulić** sa sinom, svečarevim imenjacom. — Svi su zagrebački dnevnicima odastali na svečanost svoje izvjestitelje.

Akademičke vlasti htjele su, *monsignore*, povodom 75-te obljetnice Vašega rođenja, da Vam izreknu svoje priznanje za Vaše odlično djelovanje na polju znanosti kroz taj lijepi niz godina, što ste sreću imali da ih doživite.

Rodjen u malenome Vranjicu, toj maloj Veneciji, a na dogled ostanaka rimskoga velegrada Salone i divne palače, koju si je na mjestu današnjega Spljeta sagradio veliki car Dioklecijan, Vi ste u neku ruku u sebi nosili kao neku predestinaciju za onaj rad, koji Vas je imao da zapadne.

Dobivši kao ravnatelj solinskoga muzeja u Spljetu za to priliku, dali ste se na arheološka pretraživanja i iskapanja u području bliže i dalje okolice Vašega zvaničnoga i Vašega rodnoga mjesta.

Sreća Vam je vanredno poslužila, pa ste postigli sjajan uspjeh.

Uskrisili ste pred našim očima u svojim ostancima nekadašnje starokršćanske gradjevine solinske na Manastirinama i Marusincu.

Otkrili ste na više mjesta ostatke starohrvatskih vladalačkih dvorova i crkvenih zadužbina, a iz njih se uz karakteristične savremene ornamentovane arhitektonske komade pojaviše i epigrafski spomenici, na kojima se sjaje imena hrvatskih vladara od prije hiljadu i više godina, počam od vojvode Trpimira.

U ostacima njezine zadužbine: crkve blažene Gospe od Otoka u Solinu, našli ste, razbijen na nebrojeno mnogo komada i rekonstruisali sarkofag s napisom, u kojem je negda počivala hrvatska kraljica Jelena, koja je umrla godine 976.

Uz ovo Vaše ekskavatorstvo ističe se kao ne manje vrijedna strana Vašega zaslužnoga djelovanja: Vaše marno nastojanje oko očuvanja starih arheoloških i historičkih spomenika, kojima je naša Dalmacija tako bogata.

Naročito Dioklecijanova palača i u njoj nalazeća se stolna crkva spljetska, ta nekadašnja careva grobnica, bijahu dragocjeni objekti, za koje ste se brinuli, a kakovih na cijelom području naše države nigdje više nema. Proučavajuć ih povodom Vašega konservatorskoga rada, Vi ste ih upoznali, kako ih nitko drugi ne pozna.

Vaš literarni znanstveni rad arheološki i historički velikim je dijelom sadržan u Vašem znanstvenom časopisu "Bullettinu", od kojega ste, počam od sedme njegove sveske, izdali preko 30 godišta, a velikim diielom i sâm napisali, priopćujući rezultate svojih iskapanja i istraživanja. [str. 7]

Već[i] dio Vaših radnja kreće se na polju starokršćanske arheologije i ranije sredovječne hrvatske historije u sjevernom dijelu Dalmacije.

Kao osobito važni ističu se Vaši radovi o solinskim mučenicima i o hronologiji solinskih biskupa, pa naročito Vaši "Hrvatski spomenici u

kninskoj okolici”, kojima ste otvorili vidike u dotle gotovo posvema nepoznato područje umjetničkoga djelovanja na našem teritoriju.

Veliku važnost položili ste – ne bez opravdana razloga – u propagandu riječi, kako bi se u najširim svjetskim krugovima, i stručnjačkim i lajičkim, koji su posjetili mjesto Vašega djelovanja, toli lijepo i zanimivo i poradi svoga blaženoga prirodnoga položaja, što bolje upoznala njegova sjajna prošlost.

Ne žaleć ni truda ni vremena, vodeć zvane a možda još i više puta ne zvane, Vi ste i time izvršili važnu jednu kulturnu misiju.

Osobito ste se učinili zaslužnim povodom velikoga kongresa kršćanskih arheologa, koji se je g. 1894. po Vašem nagovoru u Spljetu držao, a koji ste pozdravili izdajući, uz suradnju drugih Vaših prijatelja, “Vodju” po Spljetu i Solinu, te “Ephemeris Salonitana, Spalatensis i Bihaćensis”, u kojima se nalaze članci iz područja glavnih znanstvenih grupa, koje ste Vi gojili.

Sa svih istaknutih razloga: i poradi Vašega naučnoga i poradi Vašega inoga opće-korisnoga rada, koji je s njime bio u savezu, posvema je jasno, da ste zavrijedili, da Vas najstarije naše sveučilište odlikuje najvećom čašću, koju ono može da podijeli, imenujuć Vas svojim počasnim doktorom. [str. 8]

ZAHVALA MONSIGNORA FRANA BULIĆA NA REKTOROV GOVOR.

Velemožni gospodine Rektore! Visoko učena oospodo!

“Si quid est in me ingenii, quod sentio quam sit exiguum, aut si qua exercitatio dicendi, aut si huiusce rei ratio aliqua ab optimarum artium, studiis ac disciplina profecta, ... earum rerum omnium vel inprimis hic A. Licinus Archia fructum a me repetere prope iure suo debet”. Dozvolite, velemožni gospodine rektore i vele učena gospodo, da ovim uvodnim riječima Ciceronovog govora na obranu pjesnika Arhije, navrativši ih na današnju prigodu, na prilike ovoga Središta našega kulturnog života i na moje lične i duševne veze sa nosiocima naše kulture, izrazim moje osjećaje harnosti na počasti, kojom me danas odlikuje Hrvatska A l m a M a t e r .

Ako je u meni nešto strukovnoga znanja, a osjećam da ga je malo; ako sam kroz svoj vijek nešto poradio na polju znanosti općenite i narodne, za sve to dugujem ponajviše i poticaju i savjetu i pomoći i saradnji baš Vama ovdje, gospodo, u bijelome Zagrebu, Vašim kulturnim zavodima, sveučilištu i akademiji jugoslavenskoj, ovdašnjim nosiocima narodne kulture, a navlastito onome Duhu, koji je iz ovoga srca i uma Hrvatske sipao luči na sve strane domovine u času njezine neslobode. Ovaj je Duh spremao temelje

oslobodjenju i ujedinjenju i stvarao onu Veliku Ideju, koja je postala Djelom junačkim zamahom, ali je spravljana bila tihim naučnim i prosvjetnim radom dugih pokoljenja, kao što je u davnim vijekovima Kršćanska Misao, tinjajući u katakombama, postala plamenom preporoda u Kristovu Duhu.

Dok se upravo ovih dana po svijetu slavi “nepoznatog borca”, kojemu je krvava žetva pokosila mladi život — ufajmo za spas kulture i za dobro čovječanstva – dok i naš iskrvavljeni narod kiti **[str. 9]** grobove i prinosi počast žrtvama mladih života, dobro je i značajno je da se u tom istom času iskazuje priznanje i tihome kulturnome radu na polju znanosti. Time pokazuje naš narod težnju za kulturnim napretkom u zajednici ljudskoj i izriče spoznaju, da nauka i znanost podižu čovječanstvo i osnažuju države i narode jednako kao i ratne podvige, i još bolje i trajnije.

Ovako shvaćam i sa zahvalom primam naklonost i počast, koju ovaj visoki kulturni Zavod iskazuje danas ne meni lično, nego kroz moju skromnu osobu onome spasonosnom nastojanju svih nas, da duhom napretka i prosvjete dalje kročimo i na više se dižemo u postignutoj slobodi.

Gojeći od mlađih dana pretežno, na temelju klasičnih nauka, povijesnu znanost, shvaćao sam svedjer njezin uzvišeni zadatak u smislu sve većega podizanja naroda na svedj višu moralnu i kulturnu razinu i na nacionalno pripremanje za dan slobode.

Sa utjehom i ponosom mogu ustvrditi, da sam u vršenju ovoga plemenitog zadatka bio uvijek u suglasju i u najtješnjoj vezi sa prosvjetnim i nacionalnim Duhom, koji je u ovom kulturnom središtu svijetlio kroz najizabranije umove našega naroda.

Bilo je g. 1881., kada se za *Sveslavenskoga hodočašća* u Rimu za prviput sastadoh sa blage uspomene pok. biskupom Stros Mayerom, akademikom Račkim, te mnogim drugim rodoljubima. Mnogo sam općio osobito sa pok. Račkim, koga kasnije nazvah Kulturnim Djelom naše Misli kulturne, utjelovljene u biskupu Stros Mayeru. Nikada nezaboravih naših šetnja uzduž Tibera, mimo tamnih dućana antikvara, iz kojih je Stros Mayer izvukao dosta slika, da obogati Vašu Galeriju. Padao tada često govor na staroslovensku službu Božju, njezinu uporabu i usćuvanje, na važna historijska i umjetnička pitanja u Dalmaciji; na narodne spomenike u Splitu i okolici. Sa Račkim snovao sam mnogo toga, što se kasnije i ostvarilo i ćvršće utanaćilo na solinskim iskopinama g. 1893. Na solinskom polju ućvrstila se ideja osnutka društva “Bihaća” za istraživanje domaće povijesti, te ovo društvo bi g. 1894. utemeljeno na klasićnom tlu kod crkve Sv. Marte na Bihaćkorn polju. Snovalo se tada, njegovim poticajem, o sabiranju materijala o umjetnosti i umjetnićkom obrtu u Hrvatskim zemljama, te o

izdanju djela sa ilustracijama svih gradjevina i umotvora do XII. stoljeća i kasnije, do doba preporoda umjetnosti, te je Akademija ovo djelomično i provela. [str. 10]

Otkrićem natpisa hrvatskih knezova Držislava i sina mu Svetoslava g. 1886. u Kninskom polju počimlje moje često dopisivanje sa zagrebačkim učenjacima u Muzeju, Akademiji i Sveučilištu; a objelodanjenjem moje prve knjige o Hrvatskim spomenicima u kninskoj okolini po Akademiji, kao njezin počasni član, stupam u sve tjesnije odnošaje i veze sa Vašim stručnjacima, od kojih mnogi poživaju u miru, a nekoje starije sa zadovoljstvom vidim danas ovdje; te i sa mladjom generacijom naših učenjaka, kojih se lijepa kita takodjer ovdje sabrala.

Sve ove veze bijahu meni pobudom na dalji oduševljeni rad sa ljudima od moje i od drugih struka. Sve nas je vodio isti duh, isti cilj. Nikada se nisam kući povratio iz bijeloga Zagreba, iz Vaše umne sredine, ili iz susjedne Rogatačke Slatine, gdje se okupljamo i na političke i na znanstvene veoma ugodne razgovore, a da se ne osjetih svježiji, oduševljeniji za rad. Naklonost i simpatija, kojim su Zagreb i cijela Hrvatska, pratili moj skromni rad na znanstvenom polju, a i dogodjaje moga, kadikad uzburkanog života, posjeti Vaših rodoljuba i učenjaka, osobito moga neprežaljenoga prijatelja pok. Smičiklasi na naše obale, na polje moga strukovnog rada, bili u mi uvijek poticalom na još ustrajniji rad. A god. 1898., kada se ja iza znanstvene šetnje po Fruškoj gori, u društvu Francuza Zeillera i mons. Rittiga, zaletih do Beograda, da vidim prijatelje na onim učevnim zavodima, od kojih pozdravljam ovdje odlična predstavnika, nadjoh i ondje razumijevanja i susretaja, te u krugu prijatelja u Djakovu i u Zagrebu rekoh, a kasnije i pisah, kako bi bilo lijepo. da se znanstveno strukovna istraživanja po onim lijepim krajevima o prvim počecima kršćanstva udese i vode složno – *collatis consiliis* - sa braćom iz Srbije. Pa eto učenjaci svih triju plemena našega naroda uhvatili se lani složno u kolo za jedan opsežni znanstveni rad i pružili primjer ostalim otadžbenicima, kako se susretljivošću, međusobnim štovanjem i priznanjem može složno na svakom polju raditi.

Pregledajući, nakon 50 godina, polje kulturnoga rada na kojem smo mi svi saradivali, ja se ne tješim i ne ponosim toliko mnoštvom rimskih natpisa i spomenika, koje sam po ruševinama stare Salone prebiraio i osvjetljivaio, prinoseći svoj skromni kamičak općoj znanosti, koliko se sinovskom ljubavi tješim, dičim i ponosim otkrićem ovih siromašnjijih, ali srcu i ljubavi našoj puno milijih, spomenika naše narodne hrvatske prošlosti.

Jer u doba dojučerašnjeg prepora za one naše obale i Jadransko naše more, uz obilne i sjajne spomenike uminule moći i veličine, naći **[str. 11]** makar skromne i razdrobljene spomenike narodne naše prošlosti, tečevina je velika, koja sadrži u sebi i kulturnu i narodnu pobjedu.

Na načetom polju kulturnog i nacionalnog rada ima još mnogo da se ore i kopa.

Treba mladih radenika, a te će odgajati ova naša Alma Mater, ovaj naš bijeli Zagreb sa svojim lijepim i plemenitim kulturnim hramovima, ovo naše kulturno i naučno Središte, u koje je iz primorskih koljevaka prenešena luč znanja i prosvjete i usčuvana u potpunome sjaju i svjetlosti.

Prošavši najužasniju buru krvi, iznesavši Slobodu narodnu, treba da ju složnim silama, u bratskoj jednakosti i plemenitom natjecanju svih plemena i slojeva – maneate in bonis aemulatio – usčuvamo, i da kulturnim radom na svim granama ljudskoga znanja i umijenja poradimo za opće narodno Dobro.

Stupajući haran kao ponajstariji sin u krilo Tvoje, Tebi, Alma Mater, želim, da mladost našu izmorenu i skrivavljenu na bojištu, da našu uzdanicu uzmeš pod blagotvorno okrilje svoje i u sebi stvoriš rasadnik znanja i umijenja, napretka i sreće. **[str. 12]**

DRUGI GOVOR REKTORA DRA VLADIMIRA VARIĆAKA.

Monsignore!

S ponosom i veseljem gledamo mi na bogatu i neobično blagoslovljenu žetvu Vašega naučnoga rada i nastojanja. Sve se više uvjeravamo, kako je naše sveučilište bilo sretne ruke, kada je poseglo za tim, da Vaše časno ime unese u knjigu svojih začasnih doktora.

Ovih pak posljednjih dana, od kako se, monsignore, pročulo za Vašu promociju, tolik se interes za nju pokazao u gradjanstvu našega miloga Zagreba, te sam ja potpuno uvjeren, da popularnijega, ni simpatičnijega doktoranda naše sveučilište još imalo nije.

Veoma žalim, što je skromna ova naša aula premalena bila, da primi sve one, koji su željeli danas ovdje biti.

Medju odličnim našim gostima, koji su se udostojali svojim prisustvom da uveličaju ovu našu današnju slavu, za cijelo ih ima lijep broj, koji su imali sreću, da ih Vi provedete Vašim muzejem, Dioklecijanovom palačom i Solinskim poljem.

Ni[t]ko od njih nije zaboravio sjaja Vaših očiju ni žive Vaše riječi, u kojoj treperi Vaša vatrena duša, kad tumačite slavnu prošlost Vašega rodnoga kraja.

Svi se ti danas raduju, gledajući Vas čila i krepka u neprekidnom radu i zaokupljena vazda novim osnovama. Svi ti od srca žele, da Vaša neumorna radna snaga i Vaše uživanje u naučnom radu ostane još dugo vremena ušćevano, Vama na čast, a nama na diku i ponos.

Vi ste, dični naš Svečaru, sugestivnom snagom Vaše riječi i čarom Vaše ličnosti opajali i oduševili tisuće ljudi svakog roda i plemena, koji se na glas o znamenitosti Vaših starina i iskopina izmijeniše u bijelom Vašem Spljetu, tijekom ovih četrdeset gotovo godina, što onamo neprekidno djelujete, a kako se medju te recimo hodočasnike i sam ubrajam, ne mogu da propustim, te da ne naglasim, ko-**[str. 13]**liko zadovoljstvo osjećam, što je upravo mene, kao ovogodišnjega rektora, dopala ugodna dužnost da Vas, monsignore, pozovem da pristupite k svečanom činu promocije.

Ali prije nego li to učinim, držim da ću ugoditi cijelom odličnom zboru, ako Vas zamolim, da još jedamput uzmete riječ, te nam pregovorite o metodama i ciljevima nauke, kojoj ste svoj život posvetili. **[str. 14]**

PREDAVANJE MONSIGNORA FRANA BULIĆA O METODAMA I CILJEVIMA ARHEOLOGIJE.

Prigodom izvanredne promocije na čast doktorstva sub auspiciis regis stari je običaj i na ovom Sveučilištu, da svečar, mladi doktor, razvije pred općinstvom, koje ga svojom prisutnošću počašćuje, koju strogo znanstvenu tezu iz struke njegova doktorstva. Doktori honoris causa, a još manje počasni doktori mojih godina, rek bi, da nisu na to obvezani. Ali kad već velemožni gospodin Rektor dopušta, da učinim iznimku ovomu općenitomu pravilu, hoću da se na svoj način zahvalim cijenjenoj gospodi, koja su moju svečanost počastila. Doista, izraz moje zahvalnosti ima da bude osobite naravi. Ja ću u velikim potezima metnuti pred oči gospodi metodu moga istraživanja na solinskom polju. Želim da u mnogim prisutnim, koji su posjetili polje moga rada izazovem ona čustva, koja su oni pri posjetu iskopina u svojoj duši osjetili. Hoću da istodobno one, koji još nisu bili na onom polju, potaknem, da se spuste do obala našega Jadrana, da se prošeću po našoj Dalmaciji i da ondje, ondje, ožive – na pogled spomenika – ove suhoparne, nedostatne riječi, koje će od mene sada čuti. Hoću da vam priopćim kriterije općenite naravi u pogledu arheologije uopće, a hrvatske napose: kojom metodom, kojim kriterijem ja sam u mojim

istraživanjima postigao onaj uspjeh, koji je danas u ovoj Auli ovjenčan vijencem priznanja, časti.

Ako je koji narod u Evropi, od kojih pedeset godina, koraknuo orijaški na polju domaće svoje povijesti; ako je koji narod razsvijetlio u kratko vrijeme početke povijesti svoga opstanka; ako je pak na temelju ove povijesti udario čvrste temelje svomu narodnomu i političkomu biću, to je gotovo hrvatski narod. Što smo mi stariji ljudi, mojih godina, mi prave tadašnje sirote, znali u pedesetim, šestdesetim godinama prošloga vijeka iz naše domaće povijesti? Koje smo povjesne knjige imali, to je bila koja mala knjižica o našoj starijoj po-[**str. 15**]vijesti, konfuzna, nebulozna. Zora nam istom planula bijaše godina šestdesetih i sedamdesetih, s istraživanjima na polju naše domaće povijesti, ponajprije po arhivima, s našim Kukuljevićem, Račkim, Mesićem i Ljubićem, a dan je svanuo s našim Smičiklasom, Klaićem, Šišićem, Bojničićem, Laszowskim, Gruberom, Manojlovićem, po gotovo kad se istraživanja protegoše na kamene spomenike vadjene iz utrobe majke zemlje po našem Brunšmidu, Hoffileru i drugima.

Nego proti ovim zadnjim izvorima, proti natpisima na kamenu, bilo je s početka doduše dosta predsuda, ne samo u masama, nego i među ljudima ne obične kulture među intelektualcima. Duboko mi j zasadjena u pameti izreka jednog narodnog zastupnika, koju je god. 1888. izvalio u sjednici Dalmatinskoga sabora, da pobije moj predlog, kad se je radilo o pripomoći za istraživanje hrvatskih spomenika u Kninskoj okolici: “iz kamena ništa nego kamen”!

Arheologija, i njezina sestra epigrafija, u tijesnom značenju riječi, jest istraživanje povijesti na pisanu kamenu. Njoj je cilj istraživanje i poznavanje starih spomenika, i to kao pomagalo povijesti, a i pomoću ove. Dapače supstancijalne, bitne razlike među historijom i arheologijom upravo nema. I zbilja, koje razlike može biti među jednim povjesničkim činom, koji nam otkrila pergamena koga staroga pisca i kamenim natpisom? Jedan i drugi povjesnički su izvori, s razlikom, da svjedočanstvo na pergameni jednog pisca može biti promjenjeno, alterirano od poznijih prepisivača, što se je kadikad i dogodilo, dok natpisi na kamenu, novci ili drugi slični izvori, pa ako i manjkavi i krnjasti, izvori su, sigurni su. Dali se jedna historijska vijest dobiva jednim ili drugim sredstvom, iz pergamene, ili iz kamena, to je indiferentno. Nikakove, dakle, razlike u sredstvima, jer izvori historijski i izvori arheološki bitno su sasvijem jednaki. Ali nema opet nikakove razlike ni u svrsi, jer i povijest i arheologija idu za istim ciljem, da t. j. rekonstruiraju prošlost. Arheolog ponajviše spravlja kritičkim okom materijal povjesničaru, a ovaj ga uređuje prema svojemu cilju, te ga

upotrebljava u svoju povjesničku zgradu. Preko sto tisuća rimskih natpisa, našastih dosada u starom rimskom svijetu, otkrilo nam je na hiljade važnih historijskih događaja, o kojima stari pisci nisu ništa ili posve malo ostavili napisano. Ovi natpisi omogućili su nam intimno poznavanje rimske obitelji, organizaciju, geografsku, političku, administrativnu i vojničku rimske republike i rimskoga carstva, a po tom i stariju povijest svih [str. 16] zemalja naše Države. Riješili su ovi natpisi raznolika nepotpuna, zamršena pitanja historijske i pravne naravi. Upravu rimske Dalmacije i susjednih zemalja Panonije (Hrvatske i Slavonije), Mezije (Srbije), mi poznajemo većim dijelom iz natpisa. Preko 5000 natpisa i ulomaka ovih u Splitskom Muzeju riješilo je na stotine povjesničkih pitanja iz starije povijesti Dalmacije. Grčka epigrafija otkrila je mnogo historijskih događaja po Dalmatinskom otočju, o kojima u pisanoj povijesti ništa ne nalazimo. Kojih dvadesetak hrvatskih, i to krnjastih natpisa, razjasnilo nam je cijelih perijoda historije naše narodne dinastije. Pedeset tisuća raznih vrsti starinskih novaca otkrilo nam je stotine historijskih događaja. Stara numismatika razjasnila nam je silno manjkavih vijesti o političkoj ekonomiji Rimljana. Evo jednog eklatantnog primjera. Bez numismatike ne bismo doznali za jedan povjesnički fakat, koji se neda poreći, a to je: permanentno stanje bankrota Rimskoga carstva malne kroz cijeli III. vijek, tumači nam jedan novac povjerenja – *billon* – od nikakve unutarne vrijednosti, koji je bio izdan u milijunima komada, a bijaše zamijenio pravi skupocjeni kovinski, srebreni i zlatni novac, kako što danas evropejski papir zamjenjuje prisilnim tečajem u mnogim državama i zlato i srebro. Neizbježive posljedice ekonomske i političke ovoga financijskoga derutiranja tumače i razjašnjavaju dovoljno neizmjerne takse, porezi, kojim veksatorni zakoni prikrše rimske municipije i koji su bili glavnim uzrokom razsula Rimskoga carstva. Varvari dadoše, istina, Rimskom carstvu zadnji udarac, ali ovaj ne bi bio uspio, da mu ekonomske prilike Rimskoga carstva ne budu otvorile put, oslabivši mu životni organizam, tako da ono nije bilo kadro, da ovome udarcu odoli. A reforme novčane – otkrivene nam od sitnih novaca – u Rimskom carstvu, koliko nam novih vidika ne otkriše u unutarnoj administraciji rimske države? A novčana reforma našega Dioklecijana? Onaj sitni kadikad prezreni novac dio je povijesti dotičnoga naroda.

A umjetnost? Sto su nam napokon stari pisci ostavili napisano o umjetnosti? Posve malo, da se ne reče ništa. A ipak, pomoću arkeologije, mi poznajemo dobro umjetnost starih istočnih naroda, pa grčku i rimsku, pa sredovječnu, pa i našu. Poznajemo i genezu i susljedni razvitak iste, kako je ona cvala, prema političkomu i ekonomskom razvitku i blagostanju naroda;

kako je ona padala, prema propadanju slobode i blagostanja. Arheologija je ona znanost, koja nam je sve ovo otkrila. **[str. 17]**

Izvori arheološki nadmašuju brojem, a višekrat i važnošću, ostale izvore povjesničke. A pošto su ovi izvori jednako nužni, jasno je, da povijest ne može opstati bez arheologije, kano što ni ova ne može bez povijesti. One su jedna te ista stvar. Ovo je toliko istina, da su pisci prošlih vijekova – usprkos tomu što je arheologija tada bila tek u povojima – crpli obilato na izvorima arheološkim, a danas, kada su antikvarni nauci podigli arheologiju na katedru znanosti, na niveau koji joj ide, vidimo da su najveći historičari istodobno i arheolozi, jer su arheologija i povijest dva integrantna dijela jedne te iste stvari.

Dakako, za mladu znanost arheologiju, osobito pako za epigrafiju, ne bilo, nazad kojih 50-60 godina, pa i u nas, nego posmjeha, kadikad ironičkog posmjeha. Ali taj je posmjeh arheologija, osobito epigrafija, svečano kaznila; ljuto se je osvetila tomu posmjehu.

Splitsko-kaštelansko-solinsko polje, koje se stere od Trogira, koji ubavo sjedi na dvama morima - *bimare Tragurium* -, kroz plodno Kaštelansko polje, do slavnoga Solina, do kršnoga Mosora i romantičnog Omiša, ova koljevka hrvatske povijesti, ovo polje posuto je uspomenama iz grčke, rimske, hrvatske, čak iz turske, pa i francuske dobe.

Sve nam ovo polje priča svoju povijest iz svih ovih doba. Zamršena povjesnička pitanja ne nalaze uvijek riješenja na pisanim pergamenama, koje su rijetke do nas doprle. Treba pitati odgovora i riješenja u majke zemlje. *Alma tellus* otkriva svoje tajne onomu tko zna pitati i kritično čitati spomenike, koje ona trudno povraća iz svoje utrobe na Božje sunce.

Rimljani – kojima bijaše lozinka i zanat osvajati – *tu regere populos, Romane, memento. Hae tibi erunt artes, parcere subjectis et debellare superbos*, po riječima njihova pjesnika; ili *aufferre, rapere, trucidare, falsis nominibus imperium, atque ubi solitudinem faciunt pacem appellant*, po riječima njihova povjesničara Tacita, nakon 160 godišnjega rata proti najratobornijemu ilirskomu plemenu “Dalmatae”, konačno podjarmiše god. 10. po Kr. našu zemlju. Dapače po ovom podjarmljenom plemenu Dalmata dadoše oni ime cijeloj novoj pokrajini od Raše u Istri, od brda Snježnika pa Kočevlja, Banjeluke i od Zvornika u Srbiji do Albanije. Ali duhovi ne bili svi ni osvojeni, ni pokoreni. Okolo 50. prije Kr. za **[str. 18]** vrijeme podjarmljivanja grčki kulturni elemenat po otocima i obali Dalmatinskoj prkosio Rimu. Treba i ovaj kulturni element ugušiti; ne daj mu govoriti svojim jezikom, ne priznaj ga javno. I Julij Cezar, prvi namjesnik rimske Dalmacije, koji dvakrat (god. 54. i 56.) došao iz Galije, gdje ratovao svoj

Bellum gallicum, u Solin. da predsjedja saboru Ilirskih plemena, susretavši god. 56. u Akvileji grčku deputaciju s otoka Visa, koja njemu na neku tužbu dolazila, ne dozvolja i ovoj, da grčki javno, u skupštini, govori, i ako on i drugi poznaše ovaj jezik, a to da ne pripozna službeno ovaj kulturni jezik u tobože rimskoj provinciji Dalmaciji. Daje ovoj deputaciji tumača, da preko njega govori. Tri ulomka nepotpuna grčkog natpisa, našasta u Solinu, udaljena jedan od drugoga, krnjasta, izlizanih slova, otkrivaju godine 1904. ovu tajnu vanjske rimske politike u našoj zemlji, te nas podučavaju kako se moramo i mi, nakon skoro dvije tisuće godina, vladati – do potrebe i za nevolju – u ovakim prilikama, kada tudjin prijeti našoj narodnoj egzistenciji. Ovaka je moć prividno neznatnih ulomaka jednoga natpisa!

Kopa se nazad više godina grobište u Solinu u Manastirinama. Silni se sarkofazi i natpisi pomaljaju. Koje je ovo grobište? Ulomak natpisa, visok 27 c. a širok 19 c. sa 12 krnjastih slova, otkriva tajnu i veliku tajnu. Ovo je grobište Dujma (Domnius, Domnio) solinskoga biskupa i mučenika pod Dioklecijanom dne 10. aprila g. 304 i drugova. Natpis riješava sekularno pitanje ob ovomu mučeniku, pokrovitelju grada i biskupije Splitske; kad je živio, kad je umro; razsvjetljiva tamne stranice početka kršćanstva u rimskoj Dalmaciji i pograničnim. zemljama.

Pitanje mučenika solinskih, izim što je veoma važno za hagiografsku poviest crkvenu opću i našu, kojim su se pozabavili osobito i francuski učenjaci, važno je s drugog gledišta. Prenos njihovih moći u Rim god. 640., po nalogu jednog pape Dalmatinca, Ivana IV., te prenos drugih moći iz solinskih ruševina u Dioklecijanov Mauzolej, pretvoren VIII.-IX. vijeka u stolnu crkvu u Splitu, dosljedno podvostručenje dvaju Dujma, dvaju Anastazija, mučenika solinskih, od kojih jedan Dujam bio bi, po pobožnoj legendi, učenik Sv. Petra i utemeljitelj crkve solinske, dakle crkve apoštolskog porijekla, ključ nam je za razumijevanje oštre borbe za porabu staroslovenskog jezika u splitskoj crkvi od X. vijeka dalje, i prvenstva crkve Splitske, jer tobože apoštolskog porijekla. Ovako riješenje ovog pitanja imamo za-**[str. 19]**hvaliti jedino rezultatima iskopina zadnjih decenija u ovomu grobištu. u Manastirinama.

A krnjasti natpis, visok 23 širok 22 cm, su 18 cijelih i 4 manjkava slova, drugova mučenstva Dujmova, rasvjetljiva dalje ovu povijest i ispravlja pergamentske dokumente glede broja mučenika vojnika tjelesne straže cara Dioklecijana, koji je te godine, 304., boravio u svojoj palači u Aspalathos-u, na povratku iz Rima u Nikomediju, sa proslave svoje dvadesetogodišnjice

carevanja, da vidi kako napreduju radnje palače, koja njega, bolesna, umorna, razočarana, imala godinu dana kasnije da primi u svoje krilo.

Na temelju ovih i drugih krnjastih ulomaka otvaraju se u nizu nekoliko godina velebne iskopine bazilike i grobišta Mučenika solinskih – *in lege sancta cristiana* - jednoga od najvažnijih kršćanskih grobišta pod vedrim nebom u rimskom carstvu. U ovom do 160 sarkofaga, cijelih, probijenih, razkomadanih, nagomilanih jedan nad drugim, [s] pokrovcem, bez pokrovca; mnogi s cijelim natpisom, mnogi u ulomcima, do skoro 400, a ovi natpisi mučenikâ, biskupa, državnih uglednika, prostih vojnika, vojničkih dostojanstvenika, pobožnih žena, nevinih djevojčica, čak iz Afrike, iz Sirije, iz našega Srijema, ganutljivim natpisima, većinom bez godine, ali obično naznakom dana pokopanja, da se na izhodnji dan njihove smrti, po riječima Sv. Ciprijana, može “svetkovati pobožno njihova uspomena” i “sipati kite i cvijeća na grobove”, kako kršćanski pjesnik napisao: “i počastiti kosti pokojnika i na natpise i na hladni kamen prolijevati miomiris mirodija”. Tu leži sarkofag Honorije, žene Konstancija, bivšeg namjesnika Afrike, “koja je bila dostojna, da god. 375. bude pokopana u blizini mučenika”, a kćerka njezina, ugrabljena prije od smrti “mila joj je drugarica u grobu”, Flavija, “slatka dievoičica”, kaže drugi natpis, “zdrave je pameti primila milost krštenja na slavni dan Uskruća Gospodinova”. Flaviju Talasiju. “zbog njezinih zasluga, vjernosti i svake svetosti, koja je živila s mužem 32 godine u ženidbenoj čistoći”, povjerava god. 378. muž Flavij Terencij sarkofagu. Marcelu pokapa muž “prema mučenicama po sredini bazilike”. Nepoznata poblize žena mučila se mnogo težkim radnjem, pa “kobna ura odnese nju i čedo, koje niti svjetlosti ovoga Svijeta srknulo, nenadnom smrti na drugi svijet”. Otac Nereus sa dvijema kćerkama. Petronijom, “zalogom duge i slatke ljubavi” i Sofronijom, tješi iz groba majku, koja od boli zdvaja, da će se naime u nebu sastati. **[str. 20]**

Pri poljskim radnjama u Solinu god. 1890., podaleko od perimetralnih zidova grada na sjeveru, otkriva slučajno seljak nekoliko početnih slova prividno velikog natpisa. Kupuju se odmah slova, koja se vide i ne vide, i plaća se dobro. Otkriveni cijeli natpis na trima pločama kaže, da ove pokrivaju kosti Ivana brata Marcelina, zadnjega rimskoga namjesnika u Dalmaciji god. 603. po Kr., koji Ivan “griješnik i nedostojni svećenik čuvar je bazilike Sv. Anastazija” (Staša) mučenika pod Dioklecijanom, supokrovitelja grada i biskupije Splitske. Ivan čuvar bazilike mora da je pokopan u atriju, u predvorju crkve. Dalje prema istoku mora da je bazilika Sv. Anastazija mučenika, a u apsidi, u *confessio* njegov grob. Hoće direktor iskopina, da kupi čitavi onaj neveliki vinograd. Ne će seljak da

proda, jer kada mu je dobro plaćen natpis, on se nada da će pri daljnjim radnjama naći ondje silu ploča s natpisom. A zakona za razvlaštenje nema. Pušta ga se u miru. znajući da ondje ne će dalje natpisa biti. Naći će se, da, dalje na lijevu i na desnu izvan bazilike u drugoj zemlji. Nakon godinu dana, eto seljaka, da će prodati vinograd, ako mu se podmiri cijeli dug prema jednomu vjerovniku, a uz dug i mnogogodišnje kamate, kao i kamate na kamate. Ne pita se, koliko bi sve ovo iznašalo, vodi se seljaka k vjerovniku, isplaćuje se sve, te se kopa i kopa u toj i i susljednoj, uz teške uvjete kupljenoj zemlji. Tek poslije šest godina, eto bazilike, uz groblje Sv. Anastazija, a u konfesiji njegov sarkofag!

Eto lijepi dio povijesti mučenika solinskih! Za zadnjega Dioklecijanova progonstva god. 304. Anastazij tangar, rodom iz Akvileje, u prisutnosti samoga Dioklecijana, u carskoj palači u Aspalathosu, biva mučen. Baciše ga u more, sa žrvnjem o vrat privezanim. Daje ga potajno iz mora izloviti bogata, pobožna solinska matrona Asklepija, te ga potajno pokopa svojom rukom u podrumu svoje vile, u solinskom polju, podalje od grada. God. 313. nastupa mir u crkvi, proglasom Milanskog edikta tolerancije, a Asklepija gradi Anastaziju baziliku na svojem imanju. te ga prenaša u confessio ove. A nakon malne 1600 godina, druga pobožna ruka otkriva ovu baziliku. Sve ovo razjašnjiva sačuvana legenda na pergameni u Bruselju. Ali ona, nešto pomučena, kaže i ne kaže, da je tada i Dioklecijan bio u Solinu. Ali to kaže mozajik Lateranski, iz god. 641. na kojem, uz Anastazija i ostale solinske mučenike iz Solina u Rim prenešene, i četiri su mučenika vojnika tjelesne straže Careve, pretorijanci. A gdje vojnici pretorijanci, tu mora da je bio glavom sam car. Ali bi mogao biti koji drugi car, kolega Dioklecijanov u četverovladju, Ne!! Jer Laktancij, [str. 21] pisac, savremenik Dioklecijanov, kaže, da se je god. 304. Dioklecijan iz Rima vratio u Nikomedi, ploveći uz obalu istarsku, “per circuitum ripae Histricae”. A mi kažemo sada i dalmatinsku, jer u Solinu ove godine nalazimo 4 vojnika tjelesne garde careve, dosljedno i samoga cara Dioklecijana. Kako se divno popunjuju i slažu i međusobno rasvjetljivaju dvije riječi rimskog historičara, kameni natpis solinski, mozajik rimski i pergamena briseljska!

“Da se posjete iskopine u Solinu treba imati dvije dobre noge”, pisa čuveni francuski arheolog Charles Diehl. No, da se uspješno mogu voditi iskopine, da se može po gomilama kamenja i ispod gomila istraživati ostatke zgrada, treba imati još bolje, još jače dvije noge. Koraca ravnatelj iskopina odvažno po gomilama, spaja komadić zida, koji ovdje viri, s onim, koji se ondje ispod gomile pomolio. Mjeri se, crta se, fotografira se. Laća se

odvažno motike: kopa se, te u nekoliko godina eto se povraća na Božje sunce velebna gradska bazilika, solinska katedrala. Sagrađili ju Simferij biskup i sinovac mu Esihij, učeni solinski biskup i prijatelj Sv. Avgustina, od 400. do 425. po Kristu. Ali ona sama u natpisu na mozajiku kaže, da je ona nova crkva, posvećena Isusu Krstu, da je “novi dar Bogu”, iza staroga dara, iza stare bazilike, Ali gdje je ta stara? Eno ona viri nedaleko ispod gomile u komadu okrugla zida, u apsidi. Mašklin je u poslu. Poljska željeznica, duga kilometar i po, juri kroz ruševine solinske, te odvažna materijal iskopina, da za saspe u močvaru solinsku, da je se presuši, te da oslobodi selo Solin od malarije. I nakon nekoliko vremena eto otkrivene starije bazilike, sagrađene za Konstantinovih nasljednika. Nego u ovoj bazilici vire četiri debela pilona iz poznije dobe. A to su piloni, koji podržavaju kubu bazilike u obliku križa, opet iz kasnije dobe. Dakle tri bazilike na uskom prostoru, dvije jedna do druge, jedna na drugoj. A tko je ovu zadnju sagrađio? Više ulomaka mramornih pluteja vijencem, krstom, malim ostacima monogramatičnih slova IVS, OR, HON daju ime *Honorius*, biskup solinski, drugi ovoga imena, koji da drži crkveni sabor u Solinu god. 530. i 533. gradi novu baziliku. Okupljaju se u njoj biskupi rimske Dalmacije, vijećaju o crkvenim poslima, o kojima ostao na pergameni silno zamršen tekst, koji se po ovim iskopinama sada istom stao razbistrivati, osnivaju se nove biskupije po Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, koje dijelom treba još pronaći, ali jednoj, onoj *Ludrensis*, naš Klaić oštrim kritičnim okom ulazi u trag, u kasnijoj Kninskoj biskupiji. Učestvuju u ovim crkvenim saborima u Solinu Ivan i Konstan-**[str. 22]**tin, biskupi stare Sisciae (Siska), jer Sirmium, metropolitanska crkva u donjoj Panoniji, kojoj je Sisak pripadao, bijaše u ovo vrijeme ugrožen od divljih Atilinih horda i redoviti saobraćaj s njim već prestao. A Siscia (Sisak) tek XI. v. pripada tada utemeljenoj Zagrebačkoj biskupiji. Evo gotove povijesti iz malo ruševnih zidova i iz nekoliko krnjastih slova!

Na jednom sarkofagu, iz više ulomaka, u bazilici mučenika, vire jedva dva gornja vrha dvaju slova, ostaci posve maleni. Bore se dugo vremena epigrafisti po Evropi – dakako bez oružja i topova – dali su to ostaci slova AR ili IN. Jer ako je AR, tada onim slovima što idu sprijeda i straga, treba čitati QU(AR)TA DECIMA t. j. *indikcija*. A ova, sa dnevom IV. Idus maias (12. mjeseca maja), sa petkom, naznačenim u natpisu, daju god. 506 po Kr.

Ali ako se čita IN – u čemu se iza poduže mirne prepirke složili epigrafiste – tada imamo QU(IN)TA DECIMA *indikcija*, koja sa gornjim podacima daje god. 612 po Kr. Stečevina je ovo velika za povijest i

baš za našu povijest! Zadnji je ovo natpis prije porušenja Solina, oko god. 615. Nego taj je natpis na grobnici – a to našem srcu godi – Ivanice, opatice iz Srijema, koja po razorenju ovoga grada po Avarima, god. 582., pribjegli, još valjda kao djevojčica, u Solin, da se tu, u samostanu, Bogu posveti. Njoj i drugoj Sremkinji u počast, pok. Ilija Okrugić, župnik Mitrovice, prigodom prvoga međunarodnoga Kongresa kršćanskih arheologa god. 1894. u Solinu spjevao zanosnu pjesmu. A kako ne bi? Natpis glasi “Ovdje počiva u miru Božjem opatica Ivanica iz Srijema, svete uspomene, umrla u dobi od 40 godina. Njezina duša izleti iz tijela jednoga petka, dne 12. maja, petnaeste indikcije”. Do njezina sarkofaga ležao grob druge Sremkinje, čiji natpis iz iste dobe, razdrobljen u 31 komad, kaže, da je tu počivala Dominika, malo dijete, koja je iz Srijema bila dovedena u Solin. Pobjegle one ispred Avara, koji se već i Srijemu, zadnjoj rimskoj utvrdi, na Balkanu primakli.

Nego početkom VII. vijeka s Avarima silaze i Slaveni u ove krajeve. Papa Grgur Veliki piše mjeseca juna g. 600. Maksimu, solinskomu nadbiskupu, valjda zadnjemu, da je smućen i razžalošćen, jer se Slaveni približavaju i samomu Solinu: *et quidem de Slavorum gente quae vobis valde imminet, affligor vehementer et conturbor.* [str. 23]

I naši su predji eto tu i prije nego li je papa Grgur mislio! Silaze, udomljuju se, primaju krst, pojedinci pa u masama, i tim ulaze u kolo prosvijetljenih naroda Evrope. Utemeljivaju državu, po primjeru tadašnjih kulturnih naroda evropejskih, grade hramove, samostane, uvode benediktinski red, toliko zaslužan za našu kulturu od IX. pa sve do francuske invazije, početkom XIX. vijeka, Pisani spomenici hrvatske historije na pergameni počimlju god. 830., a na kamenu već 852. U samoj Dioklecijanovoj palači, u tjesnom hodniku, jednom tjelesne straže cara Dioklecijana, grade kapelani bana Trpimira Dominik i Martin crkvicu Sv. Martina, oko polovice IX. vijeka. Redaju se po trogirsko-kaštelanskomu polju, pa po kninskomu, ninskomu i dalje kameni spomenici naših prvih knezova: zadužbine, crkve, samostani, nadgrobni spomenici: Višeslava (oko 806.) na poznatoj lijepoj krstionici u Ninu, sada u Veneciji; Trpimira (g. 850.-864) u Solinu; Stjepana Držislava (oko 995.) i sina mu Svetoslava (oko 1000.) u Kninu; Branimira (god. 879.-892.) na Muću, sada u Vašem arheološkomu Muzeju. Pobožni knez Trpimir uvadja red benediktinaca u Solin, gradi samostan novcem – dvanaest librica srebra – što mu splitski nadbiskup Petar, drugi mu otac (*conpater*) uzamljuje, te uvadja četu braće benediktinaca (*catervas fratrum*). Ali gdje je taj samostan u širokom solinskom polju? Same tri riječi, od kojih zadnja slova manjkava, krnjasta,

samih 14 slova *Pro duce Trepime – Za kneza Trpimira*, na arhitravskom ulomku, upućuju istraživaoca na položaj “Rižinice” u Solinskom polju. Tu se otkriva i crkva i samostan i grobište Trpimira, a valjda i drugih Trpimirovića, a na temelju arhitektonskog komada restaurira se i oltar i crkva.

Mutimir, Trpimirov sin, gradi u Bihaćima, u trogirsko-kaštelanskom polju, crkvu Sv. Marti djevici. Stojeći on u predvorju iste dne 28. septembra 892., kaže pergamena, riješava parnicu glede crkve u Putalju – Kaštel Sućurcu, među Petrom, splitskim nadbiskupom i Aldefredom, ninskim biskupom. Ta crkva, pregradjena, opstojala je do nazad malo godina. K njoj dne 29. jula narod iz okolice hrlio i sada hrli na proštenje. U njezinim zidovima bilo vidljivo i arhitektonskih i epigrafskih ulomaka iz IX. vijeka. Ruši se stara crkva, vadi se iz nje do 70 arhitektonskih ulomaka, gradi se nova, kopa se oko nje, i eto Mutimirove crkve Sv. Marte sa onim povjesnim predvorjem, krstionicom, i ulomak natpisa timpana oltara: *almificae Marthae*. I ulomci arhitektonski u zidu, u izkopinama dopuštaju [str. 24] rekonstrukciju ove crkve, po primjeru više drugih crkava na solinskom polju. I mi imamo tako sada potpunu sliku arhitekture naših crkava za doba naših narodnih vladara. Slažu se ulomci natpisa sa tradicijom, sa pergamenom. Jedno su arheologija i povijest!

Prva dalmatinska željeznica – ova krnj željeznica – prorovava god. 1884. brežuljak “Kapitul” pokraj Knina. Izkaču iz zemlje dva kamena krnjastim natpisom, dva imena dvaju naših kraljeva, Stjepana I. Držislava (g. 970.-995.) i sina mu Svetoslava (995.-1000). Utemeljuje se Društvo u Kninu, koje radi, kopa, prikuplja obilato gradivo pod upravom o. Maruna, za našu narodnu povijest. I na gornjim dvama imenima naš Šišić gradi genealogiju naše narodne dinastije, koju popunjuje sa slijedećim epigrafskim natpisom, koji slavi triumf u sastavljanju ulomaka jednog natpisa i razsvjetljiva cijelu jednu perijodu historije naših narodnih vladara. Taj je natpis slavne naše kraljice Jelene.

Sjedio ja češće, da se odmorim od puta iz svoga rodnoga Vranjica do Solina, na tankomu stupiću s kapitelom, pri ulazu u župničku crkvu Sv. Marije ili Gospe od Otoka u Solinu. Do ovoga stupića ležao poveći kapitel s lijepim akantusovim lišćem, koji podržaje još stol, okolo kojega seljaci, na blagdane, iza Mise, zbor zboruju o svojim seoskim poslima. Promatrao ja višekrat dva kapitela, različita, a obadva sigurno našasta u Solinu. Jer crkva Gospe od Otoka udaljena je samo 100 metara preko rijeke od perimetralnih zidova stare Salone. Umovao ja, da su ta dva kapitela mogla pripadati jednom raznim dvijema zgradama, i to jedan rimskoj, a drugi iz poznijeg

doba, uslijed njegovih ne razvijenih voluta. I na temelju toga, pa i na vijesti domaćega historičara Tome Arcidjakona iz XIII. vijeka, zaključivao ja, da bi tu blizu imala da bude ona “crkva Sv. Marije”, koju je sagradila neka, kako on pisa, “kraljica Jelena”. Ova crkva uz onu Sv. Stjepana, “obzirom na kraljevske grobnice, što se u njima nalažahu”, kaže dalje Toma, “bile su izručene nekim redovnicima (a to su benediktinci) koji su u njima obavljali službu Božju”. I dok se tek utemeljeno društvo “Bihać” opremalo, da tu započne iskopine, Solinjani hoće da grade zvonik svojoj crkvi, još god. 1880. sagradjenoj, te bacaju temelje istomu baš na komadiću zida pobočne desne ladje starije crkve, koja tek nekoliko centimetara ležala ispod površine zemlje. “Stanite Božji ljudi!”, dovikuje im Društvo Bihać, “ne ide se dalje”! Odmah se kopa, i to u pravcu baš prema istoku, gdje je našasta apsida. Ide se odmah prema zapadu, u atrij, u predvorje crkve, jer ako u ovoj crkvi imade grobnica, to može da bude u predvorju. [str. 25] I gle, dne 25.-26. augusta majka zemlja povraća na Božje sunce, nakon skoro tisuću godina, baziliku, zadužbinu kraljice Jelene – koju da dobri Bog pomiluje! – i sarkofag s natpisom, izgorenim, razdrobljenim, valjda još za najezde Mongola – Tatara u XIII. vijeku, ili za kasnijih turskih provala u XVII. vijeku. Natpis od preko 90 komadića, velikim trudom sastavljen, kaže da je u toj grobnici bila sahranjena god. 976. kraljica Jelena, na glasu službenica Božja, žena Mihajla Krešimira II. (949.-969.) a majka Stjepana Držislava (970.-995.), koja je je[!] za života bila majka kraljevstvu i zaštitnica sirotama i udovicama. “Od sviju natpisa, što su dosad otkriveni, ni jedan se po historijskoj sadržini svojoj ne može da mjeri s ovim”, napisa naš Šišić.

I on na čelu, pa za njim naši Klaići, Gruberi, Manojlovići, Tomašići i drugi klikali od veselja i radosti na prvi glas našašća, kad naša Jugoslavenska akademija odmah na prvu vijest o tom otkriću izvjesila pirnu zastavu na svojoj zgradi. Sav Zagreb, cijela Hrvatska, kroz svoje novine, dala oduška svomu veselju. I naš trudbenik Šišić prvi uhvatio snažno u znanstvene svoje ruke taj od 90 komada složeni natpis, te na temelju njegovu i svih dosad nabrojanih epigrafskih ulomaka i drugih, na temelju pergamena, koje on stao tražiti i po dalekim arkivima, nanizao kritičnu genealogiju hrvatskih knezova i kraljeva. Eto, gospodo, mojih veza s Vašim učenjacima, s Vašim učenim Zavodima od godina i godina! Eto medju nama izmjenične pobude za zajednički znanstveni rad! Mi se popunjujemo! Nezadovoljan Šišić s ovim, gradi on za tim našu najstariju povijest - *Geschichte der Kroaten* - za koju ja našao načina da preko rata turim u Europu. A ovaku povijest imate vi, Hrvati? – reče mi učeni Evropejac, kad je tu povijest pročitao! Da bi se sad iz groba digao onaj zastupnik u Saboru

Dalmatinskomu, koji je god. 1888. doviknuo “iz kamena ništa nego kamen”, te ovdje bio prisutan, odjeknula bi mu gromko sva ova dvorana s odgovorom: “iz kamena povijest, i naša hrvatska povijest!”

Nego stari jedan dokumenat nosi da je u Salonitanskoj bazilici Sv. Petra bio god. 1076. okrunjen od papinskog legata Gebizona kralj Dimitrije Zvonimir. A gdje je ta crkva?

Na desnoj obali rijeke Jader u Solinu, na 250 metara od crkve Gospe od Otoka, stere se prilična ravnicu. Na njoj dižu se razderani zidovi jedne četverokutne tvrđave, sagrađene uzduž ceste prema unutrašnjosti pokrajine, oko godine 1349. Narod zove ovu zgradu “Gradina”, a mašta pučka priča, da u njezinim zidovima žive još dandanas, učarana kći Dioklecijanova, koja samo trikrat na godinu [str. 26] iz nje izlazi i vozi se o ponoći u zlatnoj karoci, te čuva očevo blago. Slučajno se u vinogradu u Gradini nazad kojih 50 godina našao prilično velik kapitel, koji je iz XI.-XII. v. Ovako ga krstili mnogi arhitekti, koji ga vidili. Ali tko našao i prodao onaj kapitel, koji već od 35 godina u posjedu Muzeja, ne znao gdje ga našao. A kada god. 1909. ovdje u Gradini i vlasnik htio da zasadi amerikanicu, Muzej preuzeo na svoje troškove iskopine. Iskoči pri radnjama jedan kapitel sličan onomu od 50 godina nazad, i dok je vlasnik promotrio ovaj zadnji, sjetio se da je i prvi kapitel tu bio našast. Kopa se dalje, i eto, uz više predmeta rimskih, koji su služili kao prosti materijal, iskočilo iz zemlje više arhitektonskih komada, takodjer nedvojbeno iz XI. ili XII. v. Nastavivši radnje, eto u temeljima dio malene crkve, čudne arhitekture, ali iz doba hrvatskih narodnih kraljeva. Konjektura, da je ovo bazilika Sv. Petra, u kojoj je krunjen kralj Zvonimir, imade jaka temelja. Pa dobro! Društvo “Bihać” kupuje svu Gradinu god. 1917, da dalje istraživa. I naći će, doduše s velikim troškom i čitavu tu baziliku, a i potvrdu, uhvano, da je ona krunidbena bazilika Zvonimirova.

Sretan sam, što sam završio svoju pedesetgodišnjicu rada baš ovim našašćem, i da ću svoj rad, ako li mi Providnost Božja daruje još koju godinu života, “inter abruptam contumaciam et deforme obsequium liceat mihi iter pergere labore plenum, ambitione vacuum”, po onoj Tacitovoj, uhvano moći okruniti potpunim otkrićem ove bazilike, u kojoj se krunio naš Zvonimir, uz suradnju moga dragoga kolege, nasljednika, dra Abramića.

Ne doživim li ja te sreće, da otkrijem tu krunidbenu baziliku, eto mladjemu naraštaju ove *Almae Matris*, i onomu drugih naših univerziteta, pokazao sam put, kojim treba da nastave, pojačanim silama, moj skromni rad na polju naše domaće povijesti. *Hoc est in votis!* [str. 27]

SVEČANI ČIN PROMOCIJE

Kad je doktorand *Frano Bulić* završio svoje predavanje, prema drevnom sveučilišnomu ceremonijalu, upravio je sveučilišnomu rektoru dru *Vladimiru Varićaku*, dekanu Filozofskoga fakulteta dru *Vali Vouku* i promotoru dru *Josipu Brunšmidu* slijedeću molbu:

Magnifice domine regiae Universitatis Rector! Magnifice domine facultatis philosophicae decane! Magnifice domine eiusdem facultatis professor et promotor!

Demisse rogo, ut mihi gradum philosophiae conferre dignemini.

Na to je Promotor dr. Josip Brunšmid uzvratio:

Senatus academicus Universitatis regni Serborum, Croatarum Slovenorumque Zagrabiensis, cum professorum facultatis philosophicae collegium proposuisset, in concessu pro die vicesimo quinto mensis Julii anni millesimi nongentesimi vicesimi primi censuit, ut Te, ob eximia in archaeologia rebusque domesticis promovendis et in veteribus artis monumentis conservandis merita, titulo philosophiae doctoris honoris caussa ornaret.

Sed mos est antiquus omnium Universitatum sane laudabilis, a nostra quoque summo iure receptus, ut qui talem capessat honorem, ab eo ante omnia fides danda sit, se semper talem praestiturum, qualem dignitas, quam obtenturus sit, iubeat, qualemque eum fore haec Universitas sperat. Tu igitur, clarissime candidate, spondebis: [str. 28]

Te huius regiae Universitatis, in qua summum philosophiae gradum expectis, piam semper memoriam habiturum, eiusque res ac commoda pro virili parte adiuturum:

Haec tu omnia ex animi tui sententia spondesne ac polliceris?

Tad je doktorand *Frano Bulić* položio desnu ruku na krunu sveučilišnoga žezla, koje mu je sveučilišni pedel priklonio, izjavivši svečano: *Spondeo ac polliceor.*

Na to je prihvatio promotor dr. Josip Brunšmid: *Itaque cum iam nullum impedimentum sit, quominus honorem, quem expetis, tibi impertiamus:*

Ego promotor legitime constitutus te, FRANCISCUM BULIĆ, ex decreto ordinis mei philosophiae doctorem creo, creatum hisce publice renuntio; cuius in rei fidem trado tibi hoc diploma Universitatis nostrae sigillo insignitum.

Doktor *Frano Bulić* je uzvratio: *Pro honore in me collato gradusque dignitate gratias Vobis ago summas.*

Tad je novi počasni doktor pristupio k rektoru, s kojim se izrukovao, zatim k promotoru, koji mu je uručio diplomu, te je konačno upisao svoje ime u knjigu sveučilišnih doktora.

Sad su zaredale čestitke najprije zastupnika svih fakulteta, pa nebrojenih odličnika, za koje je sveučilišna aula bila premalena. I dočim su se redali pred novim doktorom čestitari, akademsko pjevačko društvo "Mladost" pozdravilo ga je skladnom izvedbom veličanstvene pjesni "Gospodinov je dan".

Kad je prolazio hodnicima i vestibulom, te na izlazu iz sveučilišne zgrade, svečar je bio oduševljeno pozdravljen od mnoštva gradjana i djaka, za koje ne bijaše prostora u sveučilišnoj auli. [str. 29]

JAVNA ZAHVALA MONSIGNORA DRA FRANA. BULIĆA
SVIM ČESTITARIMA PRIGODOM PROSLAVE NJEGOVE
SEDAMDESETPETE.

GODIŠNJICE ŽIVOTA A PEDESETE ZNANSTVENOGA RADA

Svim mojim dobrim prijateljima, znancima i drugovima znanosti u domovini i na strani, koji nadjoše vrijednim da se prijatno sjete moje sedamdesetpete godišnjice života, a pedesete znanstvenoga rada, morao bih da zahvalim napose na njihovoj dobroti; no budući da mi je to nemoguće, ja ih molim neka prime svi skupa ove moje iskrene riječi.

Mene je zapala sreća, da sam započeo svoj rad na znanstvenom polju, kada su u našoj tijesnijoj domovini vrli istraživači povjesnice već bili otvorili riznice naših bogatih arhiva, a na bečkom se sveučilištu god 1870., za mojih filoloških nauka, bila osnovala katedra za arheologiju, a osam godina kasnije i za epigrafiju. Tu sam primio prve upute i savjete od mojih profesora, pa me je baš tada zgodno poslužila sreća, da mi se je upravo u početku moga praktičnoga djelovanja otvorilo šire i blagotvornije polje rada na solinskim ruševinam. Sretni rezultati mojih prvih radova otvoriše mi vrata u časne odaje slavni učenjaka, ne samo moje domovine, nego i drugih kulturnih naroda u Evropi.

U nas je doduše, u ono doba, u široj javnosti vladalo neshvaćanje za ovu granu nauke, koja se je smatrala nekom čudnom dangubom, nekim *allotrium*; no kada je skladni korak znanosti prešao sa općenite arheologije na prvo pisano i likovano kamenje naše domaće historije, onda se je amo tamo pojavila po koja iskrica shvaćanja, no opet nije izbilo ono oduševljenje, koje je moralo u urednim narodnim prilikama da iznese požrtvovno radenike I gorljive sve-[str. 30]ćenike u hramu ove vedre

znanosti: nije bilo one ustrajnosti, koja je otvarala stalnu vjeru u narodnu budućnost.

I tako samoća, ona ledena osamljenost rada ostade i dalje bez ikakve utjehe. To moram da napomenem baš i sada, kada je ova moja duševna radost narodnoga priznanja i kulturne solidarnosti mojih inozemnih prijatelja, teško pomućena današnjom razvratnošću i uništavanjem vječnih ideala Čovječanstva, koje je sad zaokupljeno bezsavjesnim klanjanjem oko kipa Mamonova, što ruši i ubija i značajeve i nauku i domovinske svetinje.

Ovu sam osamljenost duše, uz kratke prekide, osjećao do nedavna, osobito ovdje u Splitu i okolici, na ovom klasičnom zemljištu za svako doba historije, gdje mlade generacije znadu da usplamte za časovite novotarije, ali trajno ostaju neosjetljive za onu dičnu znanost, koja im se velebno pruža pred očima na svakom koraku, dostojanstvena i vjekovna, puna sjaja i ponosa i na domaćem pragu i pred golemim svijetom.

Moguće je da je ovaj moj tugaljivi osjećaj plod mojih sjedina, koje nemaju srčana i hitra pogleda u budućnost; to je moguće; pa zato daj Bože da nastajne mlade generacije u svojoj ujedinjenoj otačbini, iza prelaznih trzavica naglih oduševljenja, harmonički porazdijele svoje dosad poremećene sile, i da prionu, svaka *na svoje mjesto*, u borbu za ljudske ideale, koji samo pomoću nauke i prosvjete radjaju plodovima čiste i nepatvorene slobode. Onda će naša omladina, u toj harmoniji narodnih sila izdržati životni boj – jer biti čovjek znači biti borac, – da izvojsiti pobjede daleko veće i uzvišenije od ratnih pobjeda, do kojih ne mogosmo da se dovinemo mi stariji.

U starosti nema čovjek sve što sebi želi: rasplinuše se mnoge lijepe maštarije i mladenački snovi. Mene je ipak Božja volja obdarila obilatim, čak i nezasluženom zadovoljstvom i sva ova priznanja i široke simpatije i ljubav mojih učenika, od kojih su već nekoji i posjedili, ova srdačnost mnogih prijatelja, ovo odlikovanje jednoga od najviših kulturnih zavoda u domovini; izdavanje *Spomen zbornika* znanstvenih radnja u jezicima raznih naroda, ova počast Općine Splitske u sjeni Dioklecijanova Mauzoleja, to su sve za mene radosni pojavi, što otvaraju lijepe vidike nauci, koje sam ja skromni svećenik i koja je sposobna da ovu našu domovinu i ovaj naš mili Split nametne uvažanju Staroga i Novoga Svijeta.

Pogled na svoj dugi život pobudjuje razne osjećaje i misli. No u meni danas ne vlada jači osjećaj nego što je osjećaj zahvalnosti prema svim mojim prijateljima, a i topla želja da u ovoj našoj otadžbini [str. 31] nastanu dani sreće i općenita zadovoljstva, da ona bude laka i poštovana sa svoje razumne organizacije, sa svoje kulturne i građanske pravde, da bude

zadahnutu načelima plemenitijih i uzvišenijih duhova, što će izravnati plemenske i vjerske opreke i voditi je putem prosvjete, koja diže uvjerenje da su svi ljudi i narodi na ovoj zemlji braća, pozvana da skupa uzrade za dobrobit čovječanstva!

Ovim osjećajima budi hvala svim prijateljima, udruženjima i zavodima iz moje domovine i iz stranoga svijeta, koji se mene tako lijepo sjetiše i počastiše, pa želim njima svima i njihovim narodima sretnu novu godinu.

Split, na Badnji dan 1921.

Don FRANE dr. BULIĆ

Bibliografija

- BAZALA, Vladimir. *O sveučilišnim insignijama*. U: *Alma Mater Croatica*. Zagreb, 1./1937., br. 2, str. 38-41.
- BULIĆ, Frane. *Metode i ciljevi arheologije (predavanje monsignora F. Bulića, održano 3. prosinca prigodom podjeljenja začasnog doktorata hrvatskog sveučilišta u Zagrebu)*. U: *Obzor*. Zagreb, 62./1921., br. 533, od 4.XII.1921., str. 3-4.
- BULIĆ, Frane. *Zahvala msgra. Bulića na pozdravu rektora Varićaka*. U: *Obzor*. Zagreb, 62./1921., br. 533, od 4.XII.1921., str. 3-4.
- BULIĆ, Frane. *Zahvala msgra. Bulića na pozdravu rektora Varićaka*. U: *Hrvatski učitelj*. Zagreb, 2./1922., br. 1, str. 24-25.
- BULIĆ, Ivan. *Svečana promocija na počasnoga doktora filozofije Zagrebačkoga sveučilišta monsignora Frana Bulića, direktora Arheološkoga muzeja u Splitu i pokrajinskoga konservatora za stare spomenike, dneva 3. decembra 1921*. Izdao dr. Ivan Bulić. Zagreb, 1922.
- HODAK, S.; ŠOBAN, I. *Akademik Ivan Supek kao rektor dodijelio je najviše počasnih doktorata Sveučilišta u Zagrebu, a među prvima Josipu Brozu. Uvrijeđeni Tito zamalo je otišao s dodjele počasnog doktorata*. U: *Večernji list*. Zagreb, 19.IX.1999.
- Hrvatsko sveučilište. Svečana promocija Don Frane Bulića. Hrvatski arheolog, začasni doktor filozofije – Pogled na rad i život Don Frane Bulića*. U: *Jutarnji list*. Zagreb, 10./1921., br. 3538, od 4.XII.1921, str. 3.
- MARIN, Emilio, ur. *Don Frane Bulić. Katalog izložbe*. Izd. Arheološki muzej u Splitu. Split, 1984. — Na str. 127. svj. 106 – diploma.
- MARKOVIĆ, Zdenka. *Frangeš Mihanović. Biografija kao kulturno-historijska slika jedne epohe hrvatske likovne umijetnosti*. Izd. Izdavački zavod JAZU. Zagreb, 1954.

- MILIĆ, Josip; FRANZ-ŠTERN, Ranka. *Počasni doktori Sveučilišta u Zagrebu. Doctores honoris causa Universitatis Zagrabiensis*. U: *Sveučilišni vjesnik. Universitatis Zagrabiensis informationes*. Zagreb, 45./1999., br. 1-2, str. 3-18.
- MIRNIK, Ivan. *Dvostruki počasni doktorat Zagrebačkoga sveučilišta 1916. godine*. Niz: *Radovi*, knj. 26. Izd. Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić". Zagreb, 2012., 229 stranica.
- MIRNIK, Ivan. *Feldmaršal Svetozar Barun Borojević od Bojne na medaljama*. [Zusammenfassung: *Feldmarschall Baron Svetozar Borojević von Bojna auf Medaillen*]. U: *Peristil*, 52./2009., str. 61-74.
- MIRNIK, Ivan. *Feldmaršal Svetozar barun Borojević od Bojne na medaljama*. [Zusammenfassung: *Feldmarschall Baron Svetozar Borojević von Bojna auf Medaillen*]. U: MANIN, Marino (ur.). *Feldmaršal Svetozar barun Borojević od Bojne (1956.-1920.)*. Zbornik radova. Izd.: Hrvatski institut za povijest. Zagreb, 2011., str. 161-178.
- MIRNIK, Ivan. *Field-Marshal Baron Svetozar Borojević von Bojna on medals*. U: *The Medal*. London, 2009., br. 54, str. 39-44.
- MIRNIK, Ivan. *Frane Bulić*. U: BUDAK, Neven (ur.). *Croatica. – Hrvatski udio u svjetskoj baštini*. Izd. Profil. Zagreb, 2007., str. 448-453.
- MIRNIK, Ivan. *Insignije Sveučilišta u Zagrebu*. [Summary: *Insignia of the University of Zagreb*]. U: *Sveučilišni vjesnik. Universitatis Zagrabiensis informationes*. Zagreb, 45/1999., br. 3-4, str. 97-134.
- MIRNIK, Ivan. *Insignije Sveučilišta u Zagrebu*. U: KNEŽEVIĆ, Snješka (ur.). *Zgrada Sveučilišta u Zagrebu. Postojanost i mijene*. Izd. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb, 2010., str. 326-344.
- MIRNIK, Ivan. *The insignia of the Zagreb University*. U: *The Medal*. London, 1999., br. 35, str. 44-55.
- MIRNIK, Ivan. *Zbirka medalja Berislava Kopača. The Berislav Kopač Medal Collection*. Izd. Arheološki muzej u Zagrebu. Zagreb, 2005.
- N. *Don Frane Bulić*. Odj.: *Feuilleton*. U: *Savremenik*. Zagreb, 16./1921., br. 2, str. 117.
- PAVIĆ, Željko; VRANJICAN, Stjepko. *Pravni fakultet u Zagrebu, 1776.-1996*. Izd. Pravni fakultet u Zagrebu. Zagreb, 1996.
- Promocija don Frana Bulića*. Odj.: *Listak*. U: *Katolički list*. Zagreb, 71./1921., br. 50, od 15.XII.1921., str. 535-536.
- Promovierung des Monsignore Fran Bulić zum Ehrendoktor der Zagreber Universität*. U: *Agramer Tagblatt*. Zagreb, 36./1921., br. 321, od 4.XII.1921, str. 5.

- RATH, Margarethe. *Die Promotionen und Disputationen sub auspiciis imperatoris an der Universität Wien*. U: *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs*. Wien, 6./1953., str. 47-164.
- SCHNEIDER, Artur. *Doktorske diplome nadvojvode Eugena i Svet. pl. Boroevića*. U: *Savremenik*, Zagreb, 11./1916., br. 3-4, str. 134-135.
- SIROTKOVIĆ, Hodimir. *Zagreb University – the first three hundred years (1669-1969)*. Izd. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb, 1987.
- Svečana promocija monsignora Frana Bulića*. U: *Obzor*. Zagreb, 62./1921., br. 533, od 4.XII.1921, str. 4.
- Sveučilište Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Zagrebu 1874-1924. Spomenica Akademickog senata*. Izd. Narodne novine. Zagreb, 1925.
- TINTIĆ, Nikola. *Pravni fakultet u Zagrebu*. U: *Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu*, II. Izd. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb, 1969., str. 21 sl.
- VULIĆ, Nikola. *Don Frane Bulić*. U: *Politika*. Beograd, 17(18!)/1921., br. 4900, str. 2-3.

Summary

THE HONORARY DOCTORATE OF THE ZAGREB UNIVERSITY AWARDED TO DON FRANE BULIĆ

*Don Frane Bulić (*Vranjic nr. Split, October 4, 1846 †Zagreb, July 29, 1934), the most popular Croatian archaeologist ever, was the eight doctor 'honoris causa' of the Zagreb University, promoted on December 3, 1921 in the overfilled University's 'aula magna'. The first initiative to this was given on February 5, 1921 by the historians Ferdo Šišić and Gavro Manojlović, who first orally, then also in written, asked the Professors' Council of the Zagreb Faculty of Philosophy to propose to the Academic Senate of the University of the Serbs, Croats and Slovenes in Zagreb, how the actual Zagreb University was officially called in those days, to award the eminent Croatian scholar with the academic degree of a honorary doctor on the occasion of his 70th birthday (in fact it was his 75th birthday). In this sense the Professors' Council then sent a letter to the University's Academic Senate on July 24, 1921. The rector of that academic year, Vladimir Varićak, the mathematician, accepted the proposal and asked the Committee of Education and Religion of the Royal Croatian Slavonian Government for approval. Having received this on August 26, the Rector informed the lauerate about the honour he was going to receive in a letter, written on October 12. Don Frane Bulić replied with warm words, telling the Rector*

that he was still uncertain when he would be able to come to Zagreb for the degree ceremony, as he was waiting for the representative of the Danish Rask-Ørsted Foundation (i. e. Ejnar Dyggve, who is not mentioned by name) to come to Split and discuss the future excavations of Salona.

It was another eminent archaeologist, Josip Brunšmid, who furnished the Rector with more details concerning the laureate's merits on November 24, 1921. Soon the Rector was informed by Bulić that he was now free to come to Zagreb, so the date for this solemn degree ceremony was fixed for Saturday, December 3, at 11.30 AM. Several lists of the invitees were compiled, bearing in mind that the Aula was not too spacious. A detailed report of this event was published in the newspapers and also by the laureate's nephew Dr. Ivan Bulić in a brochure published in 1922. Most of the elite, both ecclesiastic, political, civil and military, of the old and the new establishment arrived, including Dr. Antun Bauer, the Archbishop of Zagreb. The ceremony began with a speech given by the Rector V. Varičak – which was in fact written by J. Brunšmid – to be continued by the words of thanks, expressed by F. Bulić. Then the Rector spoke for a second time, inviting, according to tradition, the laureate to give a lecture on the methods and aims of archaeology. F. Bulić's vivid and interesting lecture can be read in the 1922 brochure 'in extenso'. Then came the moment when the ceremony was continued in Latin. Josip Brunšmid acted as the promotor: both Bulić and Brunšmid were excellent latinists, therefore this part of the degree ceremony represented no obstacle to them. Finally the new doctor h. c. approached the Rector, they shook hands and in his turn the Rector handed him the diploma. F. Bulić also signed the Doctors' book of the University. This was followed by congratulations of the representatives of other faculties, corporations and societies, as well as the present notables. A choir sang at the same time the hymn "It is the Lord's day". When leaving the University building F. Bulić was greeted by the many who were unable to enter the aula. A banquet at the Archbishop's Palace crowned this day. On Christmas F. Bulić wrote a letter of thanks to all those who had taken part in this celebration.